

Stand van zaken van de Belgische wetgeving met betrekking tot de sociale maatregelen op het vlak van energie

Situatie op 15 juni 2006

De volgende tekst is bedoeld als een beschrijving van de huidige wettelijke bepalingen met een sociaal karakter in België die betrekking hebben op de energieproblematiek. De tekst werd opgesteld als basis voor een overleg over deze problematiek met de diverse betrokken actoren, in het kader van de opdrachten van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting¹.

De tekst werd ter herlezing voorgelegd aan de administraties of de kabinetten van de bevoegde ministers op federaal en gewestniveau. Het Steunpunt dankt de betrokken medewerkers voor hun hulp en commentaar.

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding)

¹ In 1998 wordt met het Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting opgericht. Het Samenwerkingsakkoord vertrouwt het Steunpunt de opdracht toe om politieke aanbevelingen uit te werken op basis van de resultaten van overleg met de verschillende actoren op het vlak van armoedebestrijding (mensen die in armoede leven en de organisaties waarin ze zich herkennen, hulpverleningsorganisaties, wetenschappers, enzovoort). Het Steunpunt dient ook een twejaarlijks verslag op te maken, gericht aan de verschillende regeringen van het land, en waarin de uitgewerkte aanbevelingen zijn opgenomen.

Inhoud

Lijst van de gebruikte afkortingen.....	4
Lijst van de wetgevende teksten	5
<i>Inleiding: de dringende uitdaging van de energie</i>	11
Het menselijke niveau	11
Het ecologische niveau	11
Het niveau "beschikbaarheid van energiebronnen"	11
Het financiële niveau.....	12
<i>I- Context: Het Europese energiebeleid</i>	12
1) De vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt.....	12
1.a) Het wettelijk kader	12
Op het Europees niveau	12
In België	13
1.b) De werking van de energiemarkten	14
2) Rationeel energiegebruik en energie-efficiëntie.....	16
<i>II- Sociale maatregelen</i>	18
1) Op federaal niveau	18
Begeleiding en financiële sociale steun.....	18
Sociale maximumprijzen of bijzondere sociale tarieven	19
Sociaal Stookoliefonds.....	21
Verwarmingstoelage	22
2) Op gewestelijk niveau	23
2.a) Vlaams Gewest	23
De openbardienstverplichtingen	23
Gratis elektriciteit.....	23
Procedure bij wanbetaling: budgetmeter met vermogensbegrenzer	24
Lokale Adviescommissie (BVLR 16/09/1997)	26
2.b) Waals Gewest	27
De openbardienstverplichtingen	27
De beschermde klanten	28
Procedures bij wanbetaling	28
De 'Commission Locale d' Avis de Coupure'	30
Sociale begeleiding op het vlak van energie	31
Te verwachten wijzigingen: Besluiten van 30 maart 2006.....	31
2.c) Brussel.....	33
Openbardienstverplichtingen.....	33
Procedures bij wanbetaling	33
Beschermde klanten	35
De Lokale Adviescommissie.....	35
De door het voorontwerp van ordonnantie voorziene maatregelen.....	35
<i>III- Samenvattende vergelijking van de sociale maatregelen.....</i>	38
1) Het begrip beschermde klant	38
2) Budgetmeters en vermogensbegrenzers.....	41
3) Verbod op het afsluiten.....	41
4) Andere vergelijkbare maatregelen bij wanbetaling	42
<i>IV- Sociale en milieumaatregelen</i>	46
1) Op federaal niveau	46
Belastingverlagingen	46
Fonds ter reductie van de globale energiekost	47
De derde-investeerder	48
De sociale maatregelen in België op het vlak van energie.....	2
Nota van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.....	
Vertaald vanuit het Frans	

2) Op gewestelijk niveau	49
2.a) De premies	49
2.b) In het Waalse Gewest	50
De operatie MEBAR: subsidies voor energiebesparende werkzaamheden.....	50
Sociale begeleiding op energiegebied	51
2.c) In het Vlaamse Gewest en in Brussel.....	51

Lijst van de gebruikte afkortingen

BVLR: Besluit van de Vlaamse regering
BWR: Besluit van de Waalse regering
MB: Ministerieel Besluit
KB: Koninklijk Besluit
CCEG: Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas
CLAC : Commission locale d'avis de coupure (Lokale adviescommissie, in Wallonië)
CREG: Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas
CWaPE: Commission wallonne pour l'énergie
DVLR: Decreet van de Vlaamse regering
DWR: Decreet van de Waalse regering
BDN: Beheerder van het distributienet
BTN: Beheerder van het transportnet
BIM: Brussels Instituut voor Milieubeheer
W.: Wet
LAC: Lokale adviescommissie
O. : Ordonnantie
ODV: Openbardienstverplichting
FPDO: Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling
BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest
VIG: Vlaams Gewest
WG: Waals Gewest
REG: Rationeel energiegebruik
VREG: Vlaamse reguleringsinstantie voor de elektriciteits- en gasmarkt

Lijst van de wetgevende teksten

EUROPESE UNIE

19 DECEMBER 1996 - Richtlijn 96/92/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit
Gepubliceerd op : 30-01-1997

22 JUNI 1998 - Richtlijn 98/30/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas
Gepubliceerd op : 21-07-1998

26 JUNI 2003 - Richtlijn 2003/54/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van Richtlijn 96/92/EG - Verklaringen met betrekking tot ontmantelings- en afvalbeheeractiviteiten
Gepubliceerd op : 15-07-2003

26 JUNI 2003 - Richtlijn 2003/55/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en houdende intrekking van Richtlijn 98/30/EG
Gepubliceerd op : 15-07-2003

16 december 2002 - Richtlijn 2002/91/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de energieprestatie van gebouwen
Gepubliceerd op : 04-01-2003

5 APRIL 2006 - Richtlijn 2006/32/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende energie-efficiëntie bij het eindgebruik en energiediensten en houdende intrekking van Richtlijn 93/76/EEG van de Raad (Voor de EER relevante tekst)
Gepubliceerd op : 27-04-2006

FEDERALE OVERHEDEN

12 APRIL 1965. - Wet betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen.
Gepubliceerd op : 07-05-1965

8 AUGUSTUS 1980. _ Bijzondere wet tot hervorming der instellingen.
Gepubliceerd op : 15-08-1980

29 APRIL 1999. - Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.
Gepubliceerd op : 11-05-1999
Bron : ECONOMISCHE ZAKEN

29 APRIL 1999. - Wet betreffende de organisatie van de gasmarkt en het fiscaal statuut van de elektriciteitsproducenten.
Gepubliceerd op : 11-05-1999
Bron : ECONOMISCHE ZAKEN

16 JULI 2001. - Wet houdende wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen en van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992.
Gepubliceerd op : 20-07-2001
Bron : ECONOMISCHE ZAKEN

10 AUGUSTUS 2001. - Wet houdende hervorming van de personenbelasting.

Gepubliceerd op : 20-09-2001

Bron : FINANCIEN

4 SEPTEMBER 2002. - Wet houdende toewijzing van een opdracht aan de openbare centra voor maatschappelijk welzijn inzake de begeleiding en de financiële maatschappelijke steunverlening aan de meest hulpbehoevenden inzake energielevering.

Gepubliceerd op : 28-09-2002

Bron : SOCIALE ZAKEN _ VOLKSGEZONDHEID EN LEEFMILIEU

20 MAART 2003. - Wet tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980 en van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 04-04-2003

Bron : MOBILITEIT EN VERVOER

15 MEI 2003. - Ministerieel besluit tot vaststelling van maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan de residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op : 16-05-2003

Bron : ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

5 AUGUSTUS 2003. - Programmawet.

Gepubliceerd op : 07-08-2003

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

23 DECEMBER 2003. - Ministerieel besluit houdende vaststelling van sociale maximumprijzen voor de levering van aardgas aan de beschermde residentiële klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op : 31-12-2003

Bron : ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

23 DECEMBER 2003. - Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 12 december 2001 houdende vaststelling van de maximumprijzen voor de levering van elektriciteit en ministerieel besluit van 15 maart 2003 houdende vaststelling van maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan de beschermde residentiële klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op : 31-12-2003

Bron : ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

31 JULI 2004. - Wet tot wijziging van artikel 145/24 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 teneinde het rationeel energieverbruik in woningen nog meer aan te moedigen.

Gepubliceerd op : 23-08-2004

Bron : FINANCIEN

27 DECEMBER 2004. - Programmawet.

Gepubliceerd op : 31-12-2004

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

20 JULI 2005. - Wet houdende diverse bepalingen.

Gepubliceerd op : 28-07-2005

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

27 DECEMBER 2005. - Wet houdende diverse bepalingen.

Gepubliceerd op : 30-12-2005

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

27 DECEMBER 2005. - Programmawet.

Gepubliceerd op : 30-12-2005

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

22 FEBRUARI 2006. - Wet houdende toekenning van een toelage voor het aanschaffen van huisbrandolie voor de verwarming van een privéwoning.

Gepubliceerd op : 16-03-2006

Bron : FINANCIEN

VLAAMS GEWEST

20 DECEMBER 1996. - Decreet tot regeling van het recht op minimumlevering van elektriciteit, gas en water.

Gepubliceerd op : 08-02-1997

16 SEPTEMBER 1997. - Besluit van de Vlaamse regering betreffende de samenstelling en de werking van de lokale adviescommissie omtrent de minimale levering van elektriciteit, gas en water.

Gepubliceerd op : 15-11-1997

16 SEPTEMBER 1997. - Besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de minimale levering van elektriciteit en tot regeling van de procedure bij wanbetaling. -

Gepubliceerd op : 15-11-1997

17 JULI 2000. - Decreet houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt. -

Gepubliceerd op : 22-09-2000

6 JULI 2001. - Decreet houdende de organisatie van de gasmarkt.

Gepubliceerd op : 03-10-2001

13 JULI 2001. - Besluit van de Vlaamse regering houdende nadere regeling van de voorwaarden om als afnemer in de zin van artikel 12 van het Elektriciteitsdecreet in aanmerking te komen.

Gepubliceerd op : 17-08-2001

11 OKTOBER 2002. - Besluit van de Vlaamse regering houdende de organisatie van de aardgasmarkt.

Gepubliceerd op : 18-10-2002

31 JANUARI 2003. - Besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot de sociale openbaardienstverplichtingen in de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 21-03-2003

20 JUNI 2003. - Besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 31 januari 2003 met betrekking tot de sociale openbaardienstverplichtingen in de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 11-08-2003

20 JUNI 2003. - Besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot de sociale openbaardienstverplichtingen in de vrijgemaakte aardgasmarkt.

Gepubliceerd op : 11-08-2003

4 JULI 2003. - Decreet houdende wijziging van het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000, wat de openbaardienstverplichtingen betreft.

Gepubliceerd op : 08-08-2003

14 NOVEMBER 2003. - Besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de nadere regels voor de toekenning en de verrekening van gratis elektriciteit voor huishoudelijke afnemers.

Gepubliceerd op : 26-11-2003

11 MAART 2005. - Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de eisen op het vlak van de energieprestaties en het binnenklimaat van gebouwen.

Gepubliceerd op : 17-06-2005

WAALS GEWEST

23 DECEMBER 1998. - Besluit van de Waalse Regering waarbij toelagen worden verleend aan gezinnen met een bescheiden inkomen ter bevordering van rationeel en efficiënt energiegebruik.

gepubliceerd op : 03-02-1999

12 APRIL 2001. - Decreet betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt.

gepubliceerd op : 01-05-2001

25 APRIL 2002. - Besluit van de Waalse Regering tot wijziging, met het oog op de invoering van de euro, van het besluit van 23 december 1998 waarbij toelagen worden verleend aan gezinnen met een bescheiden inkomen ter bevordering van rationeel en efficiënt energiegebruik en het besluit van 1 april 1999 betreffende de toekenning van subsidies aan gemeenten en provincies voor de uitvoering van werken van openbare verlichting die bestemd zijn om energiebesparingen door te voeren.

gepubliceerd op : 28-05-2002

19 DECEMBER 2002. - Decreet betreffende de organisatie van de gewestelijke gasmarkt.

gepubliceerd op : 11-02-2003

10 APRIL 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 13-06-2003

17 JULI 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de plaatselijke commissie inzake bericht van onderbreking.

Gepubliceerd op : 20-08-2003

4 DECEMBER 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt en tot wijziging van het besluit van de Waalse Regering van 10 april 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 15-03-2004

4 DECEMBER 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de sociale begeleiding inzake energie.

Gepubliceerd op : 22-01-2004

9 DECEMBER 2004. - Besluit van de Waalse Regering tot wijziging van het besluit van de Waalse Regering van 10 april 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt, gewijzigd bij het besluit van de Waalse regering van 4 december 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt, en van het besluit van 4 december 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt en tot wijziging van het besluit van de Waalse Regering van 10 april 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 13-01-2005

21 APRIL 2005. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de volledige opening van de elektriciteitsmarkt en van de gasmarkt.

Gepubliceerd op : 06-05-2005

30 MAART 2006. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 27-04-2006

30 MAART 2006. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt.

Gepubliceerd op : 27-04-2006

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

11 JULI 1991. - Ordonnantie met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit.

Gepubliceerd op : 15-08-1991

8 SEPTEMBER 1994. - Ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit.

Gepubliceerd op : 29-09-1994

11 MAART 1999. - Ordonnantie tot vaststelling van de maatregelen ter voorkoming van de schorsingen van de gaslevering voor huishoudelijk gebruik.

Gepubliceerd op : 29-07-1999

19 JULI 2001. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. -

Gepubliceerd op : 17-11-2001

1 APRIL 2004. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende wegenisretributies inzake gas en elektriciteit en houdende wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Gepubliceerd op : 26-04-2004

Stand van zaken van de Belgische wetgeving met betrekking tot de sociale maatregelen op het vlak van energie

Inleiding: de dringende uitdaging van de energie

Alvorens de wettelijke bepalingen te bekijken, hebben we ervoor gekozen het energievraagstuk in een breder kader te plaatsen, om op die manier de verschillende problemen naar voor te schuiven die eraan verbonden zijn en die in een totaalperspectief gezien moeten worden. Energie is meer dan ooit een fundamentele problematiek, in België, in Europa en in de wereld. Deze problematiek speelt op verscheidene niveaus die nauw met elkaar verweven zijn en als één geheel moeten worden beschouwd.

Het menselijke niveau

Voorals in de moderne samenlevingen is energie een levensnoodzakelijk goed dat onontbeerlijk is voor een bestaan dat menselijk waardig is. Onze westerse levenswijze is volledig afhankelijk geworden van energie. Toegang tot energie is dus fundamenteel in onze samenleving, voor elk menselijk wezen dat er deel van uitmaakt.

Het ecologische niveau

Door de toename van het verbruik van fossiele brandstoffen (steenkool, aardolie, aardgas) komen steeds grotere hoeveelheden broeikasgassen in de atmosfeer terecht. De concentratie van deze gassen is sinds 1750 met 31% gestegen. Volgens het Groenboek Energiebevoorradingszekerheid van de Europese Commissie heeft 78% van deze stijging te maken met menselijke activiteiten die verband houden met de energiesector. Deze concentratie aan broeikasgassen heeft potentieel – en ook nu reeds – rampzalige gevolgen voor het milieu. Volgens het IPPC² zou de wereldwijde temperatuur aan het aardoppervlak tegen 2100 met 1,4 tot 5,8 °C kunnen stijgen, afhankelijk van het soort beleid dat wordt gevoerd. Deze opwarming veroorzaakt niet alleen natuurrampen, menselijke en milieucatastrofes (vernietiging van een gedeelte van de biodiversiteit), De vervuiling die het resultaat is van het gebruik van fossiele brandstoffen leidt ook tot ernstige ademhalingsproblemen. De energie uit kernsplijting (kernenergie, geproduceerd op basis van uranium) heeft deze nadelen niet, maar produceert radioactief afval dat uiterst gevaarlijk is. Men moet dus zeer dringend werk maken van alternatieve energiebronnen die milieuvriendelijker zijn en van een meer rationeel energiegebruik.

Het niveau "beschikbaarheid van energiebronnen"

De wereldwijde energiebehoefte is tussen 1973 en 2004 met 60% gestegen. Bij een ongewijzigd beleid maken de ramingen gewag van een toename met 60% tegen 2030³. Maar de fossiele en nucleaire energiebronnen zijn niet onuitputtelijk. Rekening houdend met de evolutie van de vraag raken ze over afzienbare tijd uitgeput: over 40 jaar voor aardolie, 60

² Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Zie hun rapport op: www.mineco.fgov.be/energy/climate_change/climate_change_fr_001.htm

³ CLERFAYT, G., *Une Politique active de l'énergie pour Bruxelles*, www.ibgebim.be/francais/pdf/Actualites/20050602%20GRC_Seminaire%20intr.pdf, p. 3, 2 juin 2005.

jaar voor aardgas, 200 jaar voor steenkool en 60 jaar voor uranium⁴. De hernieuwbare energiebronnen – die dus niet uitgeput geraken – vervuilen ook veel minder. Het is dus noodzakelijk om er meer onderzoek naar te verrichten en ze meer te promoten. De hernieuwbare energiebronnen zijn zonne-energie, windenergie, waterkracht en biomassa⁵. Ook warmtekrachtkoppeling, waarmee men tegelijk warmte en elektriciteit kan produceren, is ook een interessant alternatief.

Het financiële niveau⁶

De Europese Unie hangt voor 50% van haar energiebevoorrading af van landen buiten haar grondgebied. Voor België is dat 76%⁷. Deze afhankelijkheid betekent dat Europa, en België nog meer, kwetsbaar zijn voor de fluctuaties van de energiemarkten. Bijvoorbeeld: de Europese aardolie is voor 45% afkomstig uit het Midden-Oosten, het aardgas voor 40% uit Rusland. De laatste maanden schieten de energieprijzen de hoogte in. De gevolgen van deze prijsstijgingen zijn voelbaar in alle geledingen van de maatschappij, maar ze zijn vaak dramatisch voor gezinnen met een laag inkomen. Europa heeft er dus alle belang bij om meer zelfvoorzienend te zijn op energiegebied door op zijn grondgebied energiebronnen te ontwikkelen.

I- Context: Het Europese energiebeleid

1) De vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt

1.a) Het wettelijk kader

Op het Europees niveau

Achter de vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt schuilt de wil om de "eengemaakte Europese markt" te perfectioneren en uit te breiden, met de bedoeling om het Europese concurrentievermogen te versterken. De vrijmaking wordt geregeld door twee richtlijnen, van 19 december 1996 voor de elektriciteit en van 22 juni 1998 voor het aardgas. Ze werden geamendeerd op 26 juni 2003 en ze verplichten de lidstaten om de aardgas- en elektriciteitsmarkt *ten laatste tegen 1 juli 2007* volledig open te stellen voor concurrentie.

Dit zijn de belangrijkste elementen van deze richtlijnen⁸:

- De ontkoppeling: de richtlijnen verplichten om een onderscheid te maken tussen de productie, het transport, de distributie en het leveren van energie, om de monopolies te breken en de markten open te stellen voor concurrentie (zie verder).
- De distributietarieven: zij moeten op niet-discriminerende wijze worden toegepast op de verschillende leveranciers en hun eindklanten.

⁴ CLERFAYT, G., *Une Politique active de l'énergie pour Bruxelles*, op. cit., p. 1.

⁵ Energie die wordt geproduceerd met vegetale of dierlijke organische producten, zoals hout of dierlijke uitwerpselen.

⁶ Zie de synthese van het Groenboek van de Commissie van 29 november 2000, "Op weg naar een Europese strategie voor een continue energievoorziening" op Europa, de portaalsite van de Europese Unie:

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/l27037.htm>

⁷ Advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) met betrekking tot de energie-efficiëntie in de huisvestingssector in België, <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/fr/doc05-1391.pdf>, 21 december 2005.

⁸ Zie Euractiv, de politieke portaalsite van de Unie: <http://www.euractiv.com/Article?tcmuri=tcm:28-146661-16&type=LinksDossier>

- De openbare diensten: de landen hebben een "openbaredienstverplichting" met betrekking tot de bevoorradingszekerheid, de milieubescherming en de hernieuwbare energiebronnen, de belangen van de consumenten en dus de sociale maatregelen. De richtlijnen leggen hiervoor minimale normen op.
- De reguleringsinstanties: de lidstaten zijn verplicht om een reguleringsinstantie op te richten die tot taak heeft om de kwaliteit van de energieleveringen en van het netwerk te controleren, alsook de organisatie van de openbaredienstverplichting en het doen van aanbevelingen aan de beslissingsinstanties.

In België

Verdeling van de bevoegdheden:

In België zijn de bevoegdheden inzake energie sinds 1980 verdeeld over de federale en de gewestelijke overheden (W. 08/08/1980 – Art. 6).

De federale overheid is bevoegd voor "*materies die door hun technische en economische onscheidbaarheid op een homogene manier op nationaal gebied moeten worden uitgevoerd, met name:*

- *Het nationale uitrustingsplan van de elektriciteitssector,*
- *De nucleaire brandstofcyclus,*
- *De grote opslaginfrastructuren: het transport en de productie van energie,*
- *De tarieven".*

De Gewesten zijn bevoegd op de andere domeinen, met name voor wat betreft:

- *"De distributie en het lokale transport van elektriciteit (...),*
- *De openbare gasdistributie,*
- *(...)*
- *De nieuwe energiebronnen, met uitzondering van energiebronnen die te maken hebben met kernenergie,*
- *De energierecuperatie door de industrieën en andere gebruikers,*
- *Het rationeel energiegebruik (REG)".*

De Gewesten zijn bovendien bevoegd voor de verkiesbaarheid van de klanten (zie verder).

De federale en de gewestelijke overheden zijn bevoegd voor de openbaredienstverplichtingen die te maken hebben met hun specifiek bevoegdheidsdomein.

Omzetting van de richtlijnen in het Belgisch recht:

Op federaal niveau werden de Europese richtlijnen omgezet door de wetten van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de gas- en elektriciteitsmarkten, gewijzigd door de wet van 16 juli 2001.

Op gewestelijk niveau gaat elk Gewest op zijn eigen tempo voort:

- 1) In Vlaanderen zijn de gas- en elektriciteitsmarkten sinds 1 juli 2003 volledig vrijgemaakt: alle eindklanten zijn sindsdien "verkiesbaar", dat wil zeggen dat zij hun leverancier mogen kiezen (BVL.R. 13/07/2001 – Art. 2 voor de elektriciteit, BVL.R. 11/10/2002 – Art. 53 voor het gas).
- 2) In Wallonië en Brussel zijn de markten reeds vrijgemaakt voor wat de professionele klanten betreft. De huishoudelijke klanten zijn daarentegen nog steeds "captief": zij kunnen hun leverancier niet kiezen. Dit is automatisch de beheerder van het distributienet (BDN) die hun woonplaats bedient.

- a) In Brussel zullen alle klanten op de elektriciteitsmarkt verkiesbaar zijn vanaf 1 januari 2007 (O. 19/07/2001 – Art. 13) en op de gasmarkt tussen 1 januari en 1 juli (O. 01/04/2004 – Art. 11); de precieze datum werd nog niet bepaald.
- b) In Wallonië hebben de huishoudelijke klanten die hun elektriciteit uitsluitend bij groene leveranciers⁹ kopen sinds 1 januari 2003 reeds toegang tot de vrijgemaakte markt (DWR. 12/04/2001 – Art. 27). Alle andere zullen op 1 januari 2007 verkiesbaar zijn op de gas- en elektriciteitsmarkt (BWR. 21/04/2005 – Art. 2).

Overzichtstabel met betrekking tot de vrijmaking van de markten voor de gezinnen:

	ELEKTRICITEIT	GAS
VLAANDEREN	- Iedereen: 1 juli 2003	- Iedereen: 1 juli 2003
WALLONIË	- Klanten die alleen bij groene leveranciers kopen: 1 januari 2003 - Iedereen: 1 januari 2007	- Iedereen: 1 januari 2007
BRUSSEL	- Iedereen: 1 januari 2007	- Iedereen: tussen 1 januari en 1 juli 2007 (datum te bepalen)

Reguleringsinstanties:

België beschikt over vier reguleringsinstanties:

- op federaal niveau: de *CREG* (Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas)
- op gewestelijk niveau: de *CWaPE* (Commission Wallonne pour l'Energie)
de *VREG* (Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt)
het *BIM* (Brussels Instituut voor Milieubeheer)

1.b) De werking van de energiemarkten¹⁰

De energiemarkt steunt op vier activiteiten:

- De energie moet worden geproduceerd. Inzake elektriciteit heeft België een grote autonomie. Maar voor de andere energiebronnen (vooral gas en aardolie) is ons land vrijwel geheel afhankelijk van invoer uit het buitenland.
- De energie moet worden getransporteerd via hoogspanningsinfrastructuren voor wat elektriciteit betreft en via hogedrukleidingen voor het aardgas, van de centrales of opslagplaatsen tot de gemeentelijke of intercommunale regies, die in de vrijgemaakte markt "distributienetbeheerders" (BDN) worden genoemd.
- De energie moet aan de eindklanten worden verdeeld. Dat is de taak van de gemeentelijke regies, of vaker, van de intercommunales, de BDN's.
- De energie moet worden verkocht, "geleverd", aan de eindklant.

⁹ "Groene leverancier: elke leverancier die minstens 50% elektriciteit in de vorm van groene elektriciteit in het Waalse Gewest produceert. De Waalse regering bepaalt de voorwaarden voor het opnemen van de productie van groene elektriciteit buiten het Waalse Gewest in dit percentage." (DWR. 12/04/2001 – Art. 2) Om als groene elektriciteit te worden beschouwd moet de elektriciteit worden geproduceerd op basis van hernieuwbare energiebronnen en minder broeikasgassen uitstoten.

¹⁰ Zie STEINBACH, C., *Gaz et électricité: les acteurs dans le marché libéralisé*, uitgegeven door Equipes Populaires, Question de point de vue, december 2005, en ADRIAENSSENS, C., *Le Droit d'accès pour tous à l'électricité et au gaz*, uitgegeven door Equipes Populaires, Question de point de vue, september 2005. Teksten beschikbaar op www.e-p.be. Zie ook de sites van het BIM (www.ibgebim.be), CWaPE (www.cwape.be), en de VREG (www.vreg.be).

De sociale maatregelen in België op het vlak van energie.

Nota van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Vertaald vanuit het Frans

Werking in de niet-geliberaliseerde markt:

Voor de vier activiteiten was er een toestand van quasi-monopolie. In het kader van de elektriciteitsmarkt kunnen wij de situatie in België schematisch als volgt weergeven:

- Electrabel produceerde het grootste gedeelte van de elektriciteit;
- Electrabel transporteerde deze elektriciteit (en beheerde het transportnet);
- de gemeentelijke of intercommunale regies hadden het monopolie op de distributie – dat wil zeggen het energietransport naar de eindklanten – in samenwerking met Electrabel dat voor het dagelijks beheer zorgde;
- Electrabel verkocht ten slotte ook de energie aan de klanten.

Bij het gas heerste er een vergelijkbare situatie, waar Distrigas een situatie van quasi-monopolie had: aankoop en opslag van gas, transport, samenwerking voor de distributie, verkoop aan de klanten.

Beide ondernemingen hadden dus een grote manoeuvreerruimte bij het bepalen van de prijzen, hoewel ze werden gecontroleerd door het vroegere "Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas" (CEEG) en door de overheid.

Werking in de vrijgemaakte markt:

De vier activiteiten werden van elkaar losgekoppeld en twee ervan staan open voor concurrentie: de productie en de verkoop. In de geliberaliseerde markt zien de vier activiteiten er als volgt uit:

- De markt van de productie is open.
- Voor het energietransport zorgen twee onafhankelijke ondernemingen: ELIA voor de elektriciteit en FLUXYS voor het gas. Alle elektriciteit en gas die in België worden gekocht en/of verkocht gaan via hun respectieve netten. Zij zijn de beheerders van de transportnetten (BTN). Deze sector is niet vrijgemaakt.
- Voor de distributie zorgen de gemeentelijke of intercommunales regies, die in de vrijgemaakte markt BDN's zijn geworden. In bepaalde gevallen, voor sommige klanten die herhaaldelijk in gebreke blijven met hun betaling, zijn zij zelfs automatisch de leverancier. Deze activiteit is niet vrijgemaakt. De CREG is bevoegd voor het controleren en regelen van de tarieven van de BDN's en de BTN's.
- De verkoop staat open voor de concurrentie. De bedrijven die bij een of meerdere Gewesten een leveringslicentie verkrijgen, kunnen energie verkopen aan de eindklanten en daarbij vrij hun prijsbeleid bepalen. Dat zijn de leveranciers. De federale overheid bepaalt nochtans een maximumprijs op basis van de aanbevelingen van de CREG. De klanten kunnen dus de prijzen die de verschillende leveranciers voorstellen, vergelijken en zelf een leverancier kiezen.

In de praktijk hebben de leveranciers contracten met de energieproducenten. Zij kopen energie aan die ze verder verkopen aan de eindklanten. Om de energie tot bij de klant te brengen maakt men gebruik van de transport- en distributienetten. Alle energie die in België wordt geproduceerd, gekocht en/of verkocht, stroomt door dezelfde netten. Geen enkele klant ontvangt energie die door een bepaalde producent wordt voortgebracht, maar wel een gedeelte van de totale energie die in omloop is. ELIA en FLUXYS, de BTN's, zorgen voor het evenwicht tussen de productie en het verbruik.

2) Rationeel energiegebruik en energie-efficiëntie

Samen met de maatregelen voor de vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt heeft de Europese Unie verscheidene richtlijnen goedgekeurd om het energieverbruik in de Unie te verminderen. De doelstellingen zijn de opwarming van het klimaat tegen te gaan en een grotere bevoorradingszekerheid. De richtlijnen gaan onder andere over de beperking van de uitstoot van koolstofdioxide, over de warmtekrachtkoppeling en over de energieprestaties van de gebouwen.

Deze laatste richtlijn – 2002/91/EG, van 16 december 2002 – biedt perspectieven voor een structurele verbetering van de energie-efficiëntie¹¹ van gebouwen en bijgevolg voor een lager verbruik en goedkopere facturen. Dit zijn de belangrijkste elementen ervan:

- *"een gemeenschappelijke methodologie voor de berekening van de energieprestaties van gebouwen;*
- *de minimumnormen met betrekking tot de energieprestaties van nieuwe en bestaande gebouwen wanneer deze laatste belangrijke renovatiewerken ondergaan;*
- *certificatiesystemen voor nieuwe en bestaande gebouwen en, in overheidsgebouwen, het uithangen van certificaten en andere pertinente informatie (...);*
- *de regelmatige controle van verwarmingsketels en centrale airconditioningsystemen in gebouwen en het evalueren van een verwarmingsinstallatie wanneer zij ketels ouder dan 15 jaar omvat.*"¹²

De berekeningsmethode moet rekening houden met alle aspecten die de energie-efficiëntie beïnvloeden ; niet alleen het niveau van de isolatie, zoals vroeger, maar ook de ventilatie, het rendement van de verwarmingsinstallaties, de plaats en de oriëntatie van het gebouw, het gebruik van hernieuwbare energiebronnen die in het gebouw zijn geïntegreerd (zoals zonnepanelen)... De berekening moet het ook mogelijk maken om energiecificaten op te stellen – een soort label voor gebouwen. Op die manier beschikken de eigenaar, de koper of de huurder van een gebouw over de energieprestaties van de woning en krijgen zij aanwijzingen voor mogelijke verbeteringen. De richtlijn verplicht het certificaat voor alle gebouwen die te koop of te huur worden gesteld. Dit moest ten laatste tegen 4 januari 2006 in nationale wetgeving worden omgezet, tenzij een staat kon bewijzen dat hij tegen deze datum niet over een voldoende aantal deskundigen beschikte. Een extra termijn van drie jaar werd dan toegekend.

In België is tot nu toe alleen Vlaanderen begonnen met de omzetting van deze richtlijn: sinds 1 januari 2006 is een energiecificaat verplicht voor nieuwbouw (voor woningen, scholen en kantoorgebouwen), maar nog niet voor bestaande gebouwen die worden verkocht of verhuurd. Hiervoor werd wel een stappenplan goedgekeurd. De constructie of renovatie van woningen in het Vlaamse Gewest moet sinds 1 januari 2006 wel voldoen aan bepaalde normen inzake energieprestatie (BVL.R. 11/03/2005).

In Wallonië heeft de regering op 9 maart 2006 een voorontwerp van decreet goedgekeurd betreffende de wijziging van de 'Code wallon d'aménagement du territoire, de l'urbanisme et du patrimoine' (Waalse Wetboek van ruimtelijke ordening, urbanisatie en patrimonium) met het oog op de omzetting van de Europese richtlijn over de energieprestaties van gebouwen.

¹¹ De energie-efficiëntie is een techniek om het energieverbruik terug te dringen bij een gelijkblijvende dienstverlening. Dit leidt tot een vermindering van de ecologische, economische en sociale kosten in verband met de productie en het verbruik van energie.

¹² Cfr. <http://europa.eu.int/scadplus/fr/lvb/127042.htm>

Volgens het kabinet van minister Huytebroeck wordt in Brussel een ordonnantie over de energieprestatie van gebouwen voorbereid.

Op 14 maart 2006 heeft de Europese Raad een nieuwe richtlijn goedgekeurd met betrekking tot de energie-efficiëntie bij het eindgebruik en bij de energiediensten¹³. Ze heeft tot doel om het energierendement – dus de energie-efficiëntie – te verbeteren in hoofde van de eindgebruiker, ongeacht of dit een particulier, een onderneming of een bestuur is.

Volgens deze laatste richtlijn moeten de lidstaten concreet onder andere:

- nationale actieplannen opstellen om gedurende een periode van 9 jaar, van 2008 tot 2017, jaarlijks 1% energie te besparen. Deze doelstelling is slechts indicatief, maar de actieplannen zullen door de Commissie moeten worden goedgekeurd en om de drie jaar opnieuw moeten worden geëvalueerd;
- de verplichting voor de openbare sector naleven om rekening te houden met de energie-efficiëntie bij het aankopen van voertuigen, gebouwen en andere uitrusting;
- de verplichting voor de verdelers en leveranciers naleven om maatregelen aan hun cliënten voor te stellen die efficiënter zijn op het vlak van energie;
- maatregelen nemen om de energiediensten te ontwikkelen (bijvoorbeeld het voorstel van energie-audits waarbij een lijst wordt gemaakt van de ingrepen die nodig zijn voor energiebesparingen of om eenheden voor warmtekrachtkoppeling te installeren in grote infrastructuren).

Deze richtlijn, die onlangs werd goedgekeurd, werd nog niet omgezet in het Belgische recht.

De verschillende "milieu"-richtlijnen versterken onder andere de opdracht tot openbaardienstverlening van de verdelers en de leveranciers voor wat schone energie, hernieuwbare energie en maatregelen voor energiebesparingen betreft.

¹³ Cfr. <http://www.euractiv.com/Article?tcaturi=tcu:28-143288-16&type=LinksDossier>

II- Sociale maatregelen

De richtlijnen met betrekking tot de vrijmaking van de energiemarkt versterken de sociale en milieuaspecten van de openbaredienstverplichtingen. Op sociaal niveau behoren de meeste van deze aspecten tot de bevoegdheden van de Gewesten.

De federale overheid bepaalt de maximumprijzen, waaronder de sociale maximumprijs (ook wel het sociaal tarief genoemd). Gezien de prijsstijging van de energie en het groeiend aantal gezinnen dat in een situatie van financiële onzekerheid verkeert, grijpt de federale overheid ook in om het gewicht van de facturen van de consumenten te verlichten, meer bepaald voor de mensen met een laag inkomen.

De herhaalde en aanzienlijke verhogingen van de energieprijzen, in combinatie met de wetwijzigingen die te maken hebben met de openstelling van de gas- en elektriciteitsmarkt, leiden tot frequente wijzigingen van de wetgeving op dit gebied. In het onderstaande overzicht van de wettelijke bepalingen op federaal en gewestelijk niveau zullen wij daarom alleen de actuele maatregelen belichten, ongeacht of deze reeds al dan niet worden toegepast, zonder de ontstaansgeschiedenis en de evolutie ervan te schetsen. Voorliggend dossier dient dus regelmatig te worden bijgewerkt.

De onderstaande tekst behandelt de sociale maatregelen die door de verschillende overheden werden goedgekeurd, in een doorlopende tekst. De vergelijkbare elementen worden in het volgende hoofdstuk meer schematisch voorgesteld.

1) Op federaal niveau

Federale ombudsdienst energie

Artikel 27 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt creëert, in de schoot van de CREG, *“een ombudsdienst (...) die bevoegd is voor alle geschillen tussen een eindafnemer en een producent, distributeur, leverancier of tussenpersoon.”*

Tot nu toe is deze ombudsdienst – die 7 jaar geleden werd gecreëerd – er nog altijd niet. Op 13 januari 2006 heeft de ministerraad een wetsontwerp goedgekeurd dat de wet van 29 april 1999 wijzigt en de oprichting van een ombudsdienst voorziet, niet in de schoot van de CREG maar als autonome dienst met een eigen rechtspersoonlijkheid. De federale minister van Energie, Marc Verwilghen, voorziet de effectieve installatie van deze dienst in de zomer van 2006.

Begeleiding en financiële sociale steun

Door de wet van 4 september 2002 hebben de OCMW's tot taak om:

“ 1) de noodzakelijke ondersteuning en sociale en budgettaire begeleiding te verstrekken aan personen die betalingsmoeilijkheden ondervinden, inzonderheid met hun rekeningen voor gas en elektriciteit. Deze begeleiding ten gunste van cliënten in moeilijkheden behelst :

- de onderhandeling inzake afbetalingsplannen;*
- het opzetten van een budgetbegeleiding;*

2) *financiële maatschappelijke steun toe te kennen aan personen waarvan de schuldenlast van die aard is dat zij, ondanks hun persoonlijke inspanningen, hun gas- en elektriciteitsrekeningen niet meer kunnen betalen.*" (W. 04/09/2002 – Art. 2)

Behalve bij verzet van de klant zal de leverancier *"aan het bevoegd OCMW de lijst van de cliënten met betalingsmoeilijkheden bezorgen teneinde het OCMW toe te laten met hen contact op te nemen."* (W. 04/09/2002 – Art. 3)

Sociale maximumprijzen of bijzondere sociale tarieven

"Gelet op het advies van de commissie en het overleg met de gewesten kan de federale minister die bevoegd is voor economie na overleg in de Ministerraad de maximale kWh-prijzen bepalen die in het hele grondgebied geldig zijn voor de levering van aardgas en elektriciteit aan residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie." (W. 20/03/2003 – Art. 4 ; W. 29/04/1999 – Art. 20)

Behoren tot de categorie *"residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie"*:

A) Elke abonnee-eindklant die kan bewijzen dat hijzelf of elke andere persoon die onder hetzelfde dak leeft, geniet van een beslissing tot toekenning van:

1. het leefloon ;
2. het gewaarborgd inkomen voor bejaarden ;
3. (1) een tegemoetkoming aan gehandicapten ingevolge een blijvende arbeidsongeschiktheid of een invaliditeit van ten minste 65 % ;
(2) een inkomensvervangende tegemoetkoming aan gehandicapten ;
(3) een integratietegemoetkoming aan gehandicapten (categorieën II, III, IV) ;
4. een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden ;
5. een tegemoetkoming voor hulp van derden ;
6. een financiële sociale steun verstrekt door een OCMW aan een persoon die is ingeschreven in het vreemdelingenregister met een machtiging tot verblijf voor onbepaalde tijd en die omwille van zijn nationaliteit niet kan beschouwd worden als een gerechtigde op maatschappelijke integratie.

B) De persoon, die bij gelijkstelling met de categorieën 2, 3, 4 en 5 van punt A, geniet van een tegemoetkoming hem toegekend door het OCMW in afwachting van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, een tegemoetkoming aan gehandicapten of een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden. (cf. MB. 15/05/2003 – Art. 1)

Om in aanmerking te komen dient de klant zijn statuut van residentiële beschermde klant te kunnen aantonen. Daartoe dient de klant een uitkeringsattest aan te vragen aan de organisatie die hem deze uitkering stort en een kopie ervan te bezorgen aan zijn gas- en/of elektriciteitsleverancier.

Zodra de leverancier beschikt over het bewijs dat de klant een residentiële beschermde klant met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie is, dient hij het specifieke sociaal tarief voor zijn klant toe te passen. De leverancier krijgt via het energiefonds het verschil terugbetaald tussen de sociale maximumprijs die hij aan de residentiële beschermde klant

heeft gefactureerd en de normale prijs die hij zou hebben gefactureerd aan een niet-beschermde klant met een gelijkaardig verbruiksprofiel.

De sociale tarieven, die bij ministerieel besluit worden vastgelegd, houden geen rekening met de vrijmaking van de markt. Zij worden bepaald in verhouding tot de normale tarieven die in de niet-vrijgemaakte regio's gelden. Voor de elektriciteit omvat het sociaal tarief, behalve een iets lager kWh-tarief dan het normale tarief, het volgende:

- afschaffing van het abonnement ;
- vrijstelling van de bijdrage op energie;
- 500 kWh gratis. (MB. 15/05/2003 – Bijlage)

Met betrekking tot het gas hangt het sociaal tarief af van het soort gebruik dat de consument maakt van het gas: (1) keuken en/of warm water, (2) verwarming via individuele installatie of (3) verwarming via collectieve installatie. Het tarief is het resultaat van complexe berekeningen. Het gebruik van gas voor de keuken en/of warm water geeft recht op 556 kWh gratis. De sociale tarieven voor het gas omvatten bovendien:

- afschaffing van het abonnement;
- vrijstelling van de bijdrage op energie. (W. 20/03/2003 – Art. 4 en MB. 23/12/2003 – Bijlage)

Een door Testaankoop¹⁴ in mei 2005 uitgevoerde enquête toonde aan dat in de Vlaamse vrijgemaakte markt het sociale elektriciteitstarief op de 78 geanalyseerde scenario's in 68% van de gevallen (53 scenario's) duurder is dan het laagste tarief van de leverancier. Op voorstel van de CREG en op vraag van volksvertegenwoordigers¹⁵ vergaderde op 17 februari 2006 een beperkt ministerieel comité om dit sociaal tarief te herzien. Volgens de woordvoerder van het comité, hebben de ministers een principe-akkoord bereikt zodat :

- het sociaal tarief het laagste tarief van de distributie netbeheerder zou zijn;
- een centrale databank zou worden opgericht waaraan alle leveranciers zouden moeten deelnemen, om het toekennen van het sociaal tarief aan degenen die er recht op hebben te automatiseren, zodat de klanten die er recht op hebben dit niet langer moeten aanvragen.

Het beperkt ministerieel comité heeft een werkgroep opgericht in functie van de uitwerking van de maatregelen.

De algemene Raad van de CREG, waarin vertegenwoordigers van overheid, vakbonden, werkgevers, kleine en grote consumenten, en actoren uit de energiemarkt zetelen, bracht advies uit over de kwestie¹⁶. Volgens de algemene Raad moet het tarief hetzelfde zijn voor het gehele gewest en mag het dus niet afhangen van de verschillende tarieven van de distributeurs. Het moet ook het laagste tarief zijn. De leveranciers moeten het automatisch aan de rechthebbenden toekennen. De adviezen van de algemene Raad van de CREG leggen veel gewicht in de schaal.

¹⁴ De samenvatting van de resultaten van de enquête is beschikbaar op <http://www.testaankoop.be/map/src/352771.htm>

¹⁵ Wetsvoorstel in november 2005 ingediend door de volksvertegenwoordigers Karine Lalieux (PS) en Magda De Meyer (SP.A).

¹⁶ Dit advies werd niet extern gecommuniceerd. Deze informatie werd ons verstrekt door Dhr. P. Devuyt, vertegenwoordiger van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de algemene vergadering van de CREG en lid van de energiecél van het kabinet van minister Evelyne Huytbroeck.

Sociaal Stookoliefonds

"Elke verbruiker met een laag inkomen die een in aanmerking komende brandstof¹⁷ gebruikt kan een verwarmingstoelage genieten onder de voorwaarden bepaald door dit hoofdstuk. De OCMW's hebben de taak de verwarmingstoelage toe te kennen. Deze toelage kan enkel worden toegekend voor de leveringen van een in aanmerking komende brandstof tijdens de periode van 1 september tot en met 31 maart." (W. 27/12/2004 – Art. 204, gewijzigd door W. 20/07/2005 – Art. 84)

De categorie "verbruiker met een laag inkomen" omvat:

1) De personen die een verhoogde tegemoetkoming genieten van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, dat wil zeggen personen die tot een van volgende categorieën behoren:

- WIGW (Weduwe, Invalide, Gepensioneerde, Wees)
- Gehandicapte kinderen met een verhoogde kinderbijslag
- Langdurige werklozen (sinds meer dan een jaar), die ouder zijn dan 50 jaar
- Wie het gewaarborgd inkomen voor bejaarden geniet
- Wie het leefloon voor maatschappelijke integratie geniet
- Wie steun ontvangt die overeenstemt met het leefloon voor maatschappelijke integratie

EN wiens jaarlijks bruto-inkomen van het gezin het bedrag van 13.246,34 euro niet overschrijdt, te vermeerderen met 2.452,25 euro per persoon ten laste¹⁸.

2) De consumenten wier jaarlijks belastbaar bruto-inkomen van hun huishouden het bedrag van 13.246,34 euro, verhoogd met 2.452,25 euro per persoon ten laste, niet overschrijdt, daarbij rekening houdend met hun onroerend patrimonium (totaal kadastraal inkomen - met uitzondering van het kadastraal inkomen van onroerende goederen die dienen als individuele of gezinswoning – vermenigvuldigd met drie).

3) De personen die een collectieve schuldregeling of een schuldbemiddeling genieten, indien het OCMW (sociaal onderzoek) bevestigt dat deze personen inderdaad niet het hoofd kunnen bieden aan de betaling van hun verwarmingshoofd.

De toelage is progressief en gelinkt aan de prijs van de verwarming: hoe hoger die prijs, hoe groter de tegemoetkoming. Op dit ogenblik betaalt het fonds als de prijs van de brandstof hoger is dan 0,40 euro/liter. Volgens de laatste bepalingen betaalt het fonds maximaal voor 1.500 liter en maximaal 195 euro per gezin en per verwarmingsperiode.

De toelage kan als volgt worden voorgesteld:

Gefactureerde prijs/liter	Toelage per liter	Maximale toelage
Van 0.40 tot 0.425	3 cent	45 euro
Van 0.425 tot 0.45	5 cent	75 euro
Van 0.45 tot 0.475	7 cent	105 euro
Van 0.475 tot 0.5	8 cent	120 euro

¹⁷ Met name huisbrandolie, verwarmingspetroleum en bulkpropaangas, die uitsluitend voor verwarmingsdoeleinden gebruikt worden.

¹⁸ Een persoon ten laste is iemand die over een netto-jaarinkomen beschikt van minder dan 2.540 euro, met uitsluiting van de gezinsbijslag en het onderhoudsgeld voor kinderen die onder hetzelfde dak wonen. De vermelde bedragen gelden op 1 januari 2006. Ze zijn geïndexeerd.

Van 0.5 tot 0.525	9 cent	135 euro
Van 0.525 tot 0.55	10 cent	150 euro
Van 0.55 tot 0.575	11 cent	165 euro
Van 0.575 tot 0.6	12 cent	180 euro
Vanaf 0,6	13 cent	195 euro

Personen die zich met huisbrandolie of verwarmingspetroleum in bussen verwarmen hebben recht op een forfaitaire toelage van 100 euro per jaar.

De begunstigden van een toelage moeten bij het OCMW van hun hoofdverblijfplaats een verzoek indienen binnen 60 dagen na de levering van de brandstof.

Verwarmingstoelage

Tijdens de ministerraad van 9 september 2005 heeft de regering beslist om de huisbrandoliefactuur van alle particulieren te verlichten, zonder voorwaarden. Deze maatregel neemt de vorm aan van een staatstoelage van 17,35% van het totale factuurbedrag, wat overeenstemt met het aftrekken van de btw. De maatregel is van toepassing op alle leveringen tussen 1 juni en 31 december 2005. De prijs per liter mag na de aftrek echter niet lager liggen dan 0,5 euro. Voor leveringen tussen 1 juni en 1 oktober moet de rechthebbende een verzoek tot terugbetaling indienen bij het belastingkantoor, samen met een bewijsstuk (factuur, leveringsbon, ...). Voor latere leveringen wordt de toelage rechtstreeks en automatisch toegekend door de leverancier. Deze korting wordt vervolgens door de staat aan de leverancier betaald. Deze toelage wordt georganiseerd door de wet van 22 februari 2006.

Wanneer deze toelage wordt opgeteld bij de toelage van het Sociaal Stookoliefonds, dan compenseert ze ongeveer de stijging van de stookolieprijs sinds 1 januari 2005.

De regering heeft bovendien van de 88 stookoliedistributeurs een renteloos uitstel van betaling verkregen voor leveringen van minstens 1.000 liter. Terwijl de gas- en elektriciteitsfacturen over het hele jaar gespreid worden betaald, is het inderdaad zo dat voor wie zich met stookolie verwarmt, het volledig betalen van de factuur bij de levering financieel zeer zwaar weegt.

In de mate waarin de prijsstijging van de energie ook de gezinnen raakt die zich met andere middelen verwarmen, heeft de regering tijdens de ministerraad van 13 januari 2006 beslist om een korting van 6,4% te verlenen op de factuur van alle gezinnen die zich met gas verwarmen. Ze is van toepassing op alle leveringen vanaf 1 september 2006 en zal automatisch van de eindfactuur van de consument worden afgehouden. Volgens de minister van Financiën¹⁹ is deze korting proportioneel met de evolutie van de gasprijs, die lager ligt dan de stookolieprijs. In beide gevallen is de tegemoetkoming bedoeld om ongeveer 80% van de prijsverhoging van de brandstof te compenseren. Het verschil tussen de data waarop de korting ingaat, is te verklaren door de tijd die verloopt tussen de evolutie van de prijs van de stookolie en de weerslag ervan op de prijs van de andere brandstoffen. Volgens de minister van Maatschappelijke Integratie zou er een maatregel in verband met de elektriciteit moeten volgen.

¹⁹ Cfr. de mondelinge vraag van de heer Christian Brotcorne (cdH) aan de minister van Financiën over de tegemoetkoming van de staat in de gasfactuur van de gezinnen: www.lecdh.be/docparlement/pa4150.htm

2) Op gewestelijk niveau

De gewesten zijn bevoegd voor de meeste openbardienstverplichtingen (ODV's) die worden opgelegd aan de BDN's en de leveranciers. De geldende sociale maatregelen zijn dus in de drie gewesten verschillend, ondanks een aantal overeenkomsten. De verschillende maatregelen worden eerst per gewest voorgesteld en vervolgens samengevat in een overzichtstabel.

2.a) Vlaams Gewest

De openbardienstverplichtingen

Het decreet van 17 juli 2000 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en het decreet van 6 juli 2001 betreffende de organisatie van de gasmarkt vermelden verschillende openbardienstverplichtingen met sociaal karakter. Ze zijn voor beide markten gelijklopend, met uitzondering van de volgende bepaling die specifiek is voor de elektriciteitsmarkt:
 Art. 18bis (ingevoegd door het Decreet van 4 juli 2003 – art. 5) : *“Elke netbeheerder neemt de nodige maatregelen opdat elke op zijn distributienet aangesloten huishoudelijke afnemer, per kalenderjaar een hoeveelheid elektriciteit gratis ontvangt, en vervoert deze elektriciteit gratis.”*

Wat de andere verplichtingen betreft citeren we het Elektriciteitsdecreet:

Art. 19: *“De Vlaamse regering kan, na advies van de reguleringsinstantie:*

1° de netbeheerders supplementaire openbardienstverplichtingen opleggen (verv. decr. 4 juli 2003, art. 6, I: 1 juli 2003) die betrekking kunnen hebben op:

(...)

c) de ononderbroken levering van een minimale hoeveelheid elektriciteit ingeval van niet-betaling van de elektriciteitsfactuur en de verzekerde bevoorrading van de afnemers ingeval de houder van een leveringsvergunning zijn verplichtingen niet nakomt;

(...)

e) maatregelen van sociale aard;

(...).

2° de houders van een leveringsvergunning openbardienstverplichtingen opleggen die betrekking kunnen hebben op:

a) maatregelen van sociale aard;

(...).”

Gratis elektriciteit

Elk Vlaams gezin heeft – enkel in de woning waar het gedomicilieerd is – recht op een bepaalde hoeveelheid gratis elektriciteit per jaar. De hoeveelheid gratis elektriciteit is gelijk aan 100 kWh per huishouden + 100 kWh per gezinslid. Het aantal personen dat in rekening wordt genomen om de hoeveelheid elektriciteit voor het lopende jaar te bepalen hangt af van het aantal personen dat op 1 januari van dit jaar gedomicilieerd is op het betrokken adres.

Latere wijzigingen worden pas in het volgende jaar in rekening gebracht. (DVL.R. 17/07/2000 – Art. 18bis).

Een alleenstaande heeft dus recht op 200 kWh gratis elektriciteit: 100 voor zijn "gezin" en 100 als enige persoon van dit huishouden. Een gezin samengesteld uit 2 ouders en 3 kinderen zal 600 kWh ontvangen: 100 voor het huishouden en 5 x 100 voor de vijf gezinsleden.

De gratis hoeveelheid elektriciteit kan het verbruik van het gezin tijdens de daguren niet overschrijden. Een gezin dat recht zou hebben op 300 kWh, maar slechts 200 kWh verbruikt tijdens de daguren, zal maar 200 kWh ontvangen, ongeacht zijn nachtverbruik. De gratis kWh wordt afgetrokken van de jaarlijkse eindfactuur. Het aantal kWh wordt vermenigvuldigd met de maximumprijs van de elektriciteit op 1 januari van het jaar waarin de afrekeningsfactuur wordt ontvangen. De maximumprijs wordt elk jaar vastgelegd door de federale minister van Economie. Het berekende bedrag wordt afgetrokken van de factuur. (BVL.R. 14/11/2003 – Art. 2)

Wat met de rechthebbenden op het sociaal tarief ?

Via het (federaal) sociaal tarief ontvangen de rechthebbenden 500 kWh gratis elektriciteit, ongeacht de grootte van het gezin. Men ontvangt van het Vlaamse Gewest geen gratis elektriciteit tenzij de hoeveelheid waarop men volgens deze regelgeving recht heeft hoger is dan 500 kWh. De rechthebbenden op het sociaal tarief ontvangen dus geen twee maal gratis elektriciteit, maar wel de grootste hoeveelheid waarop ze recht hebben op basis van de twee systemen. (BVL.R. 14/11/2003 – Art. 3)

Dus een gezin dat recht heeft op 600 kWh gratis elektriciteit op basis van de Vlaamse regelgeving zal 500 kWh via het sociaal tarief ontvangen en de resterende 100 kWh van het Gewest. Het Gewest verleent dus enkel een toelage voor de hoeveelheid kWh boven de 500 kWh die verbonden is aan het sociaal tarief.

Procedure bij wanbetaling: budgetmeter met vermogensbegrenzer

“Elke abonnee heeft recht op een minimale en ononderbroken levering van elektriciteit, gas en water voor huishoudelijk gebruik om, volgens de geldende levensstandaard, menswaardig te kunnen leven.” (BVL.R. 20/12/1996 – art. 3)

De minimumlevering van elektriciteit, gas en water is in de eerste plaats een sociale maatregel, bedoeld voor klanten met betalingsachterstal. Maar de andere klanten kunnen ook vragen om enkel de minimumlevering van elektriciteit te krijgen. *“Iedere abonnee kan de distributeur schriftelijk vragen de levering van elektriciteit, gas en water voor huishoudelijk gebruik te beperken tot de minimale hoeveelheid zoals vastgesteld door de Vlaamse regering.”* (DVL.R. 20/12/1996 – art. 5) *“Bij beschermde klanten vallen alle kosten die verbonden zijn aan de budgetmeter, met inbegrip van het plaatsen en het uitschakelen ervan, ten laste van de netbeheerder. (...) Niet-beschermde klanten hebben de keuze tussen de plaatsing van een budgetmeter of de plaatsing van een stroombegrenzer. Alle kosten die verbonden zijn aan de stroombegrenzer, met inbegrip van het plaatsen en het uitschakelen ervan, vallen ten laste van de netbeheerder.”* (BVL.R. 31/01/2003 – art. 11)

De procedure bij wanbetaling is dezelfde bij gas als bij elektriciteit, op één belangrijke uitzondering na: het “gasbesluit” is nog niet in voege wat de budgetmeters betreft, aangezien deze nog niet bestaan voor gas. Anderzijds, als deze budgetmeters wel beschikbaar zullen zijn, zullen ze geen vermogenbegrenzer bevatten omwille van technische en veiligheidsredenen.

De procedures zijn geregeld via het Besluit van de Vlaamse regering van 31 januari 2003 met betrekking tot de elektriciteitsmarkt en via het Besluit van de Vlaamse regering van 20 juni 2003 met betrekking tot de gasmarkt. De procedures bestaan uit het volgende:

- 1) In het geval van niet-betaling op de vervaldag van de factuur stuurt de leverancier een herinneringsbrief die onder andere vermeldt welke de risico's zijn bij wanbetaling, de mogelijkheid tot het opmaken van een afbetalingsplan met de leverancier, met het OCMW of met een erkende instelling van schuldbemiddeling.
- 2) Als de betaling niet gebeurd is binnen 15 dagen na de ontvangst van de herinneringsbrief (er worden 3 dagen gerekend voor de verzending van de brief), stuurt de leverancier de klant een ingebrekestelling, waarbij de mogelijkheden vermeld in punt 1 in deze brief worden herhaald.
- 3) Indien in de volgende 15 dagen de klant noch de factuur heeft betaald, noch zijn leverancier heeft gecontacteerd met betrekking tot een plan dat hij wil volgen om aan de factuur te kunnen voldoen, of indien de klant – na een betalingsplan geaccepteerd te hebben – zijn engagementen niet nakomt, dan kan de leverancier beslissen om het leveringscontract op te zeggen mits een opzegperiode van 1 maand in acht te nemen.
- 4) Als de leverancier het contract opzegt, dan kan de klant een nieuwe leverancier zoeken. Als de klant er echter geen vindt, dan wordt de netbeheerder zijn leverancier en plaatst deze een budgetmeter bij de betrokkene. De schulden ten aanzien van de vorige leverancier blijven behouden.

In Vlaanderen is de elektriciteitsbudgetmeter altijd voorzien van een stroombegrenzer. Dit is omwille van technische redenen niet het geval bij een budgetmeter voor gas. De elektriciteitsbudgetmeter is voorzien van een hulpkrediet van 50 kWh, deze voor gas (theoretisch) van 250 kWh, tegen het sociaal tarief. Deze hulpkredieten zijn beschikbaar als de klant niet op tijd zijn kaart heeft herladen.

In het geval van elektriciteit, wanneer de klant zijn kaart niet herladen heeft vooraleer zowel zijn individueel krediet als het hulpkrediet zijn opgebruikt, dan kan hij gebruik maken van 6 ampère, de minimale levering. Het hulpkrediet en de minimale levering zijn niet gratis. Bij herlading van de kaart wordt maximaal 35% van het opgeladen bedrag besteed aan de betaling van deze reeds gebruikte elektriciteit. In overleg met het OCMW of de instelling voor schuldbemiddeling kan dit percentage verminderd worden, afhankelijk van de financiële situatie van de klant.

Dit systeem garandeert normaal gezien dat er geen enkele afsluiting gebeurt, ook niet bij mensen met betalingsachterstal, aangezien de toegang tot 6 ampère niet beperkt is in de tijd.

Als momenteel - bij afwezigheid van een budgetmeter voor gas - de klant niet reageert op de ingebrekestelling door zijn leverancier, wordt de netbeheerder zijn leverancier. Deze is verplicht gas aan de klant te blijven leveren, voor zover de lokale adviescommissie (LAC) oordeelt dat de klant daadwerkelijk te kampen heeft met financiële problemen, zoals hieronder uitgelegd.

De decreten voorzien drie gevallen waarin een afsluiting mogelijk is:

"De netbeheerder kan de huishoudelijke afnemer enkel afsluiten in de volgende gevallen :

1° bij een onmiddellijke bedreiging voor de veiligheid, zolang die toestand duurt;

2° bij fraude van de huishoudelijke afnemer, na een overeenkomstig gemotiveerd advies van de lokale adviescommissie;

3° bij klaarblijkelijke onwil van de huishoudelijke afnemer, als de netbeheerder geen normale toegang heeft tot de woning of de budgetmeter en na een overeenkomstig gemotiveerd advies van de lokale adviescommissie." (BVL 31/01/2003 – Art. 19). In deze gevallen kan de afsluiting van elektriciteit niet gebeuren tussen 15 december en 15 februari, de afsluiting van gas niet tussen 1 december en 1 maart.

De "klaarblijkelijke onwil" wordt omschreven als *"de omstandigheid dat de huishoudelijke afnemer de nodige financiële middelen heeft om zijn elektriciteitsfactuur tijdig te betalen, maar dat hij dat, vanwege redenen die aan hem kunnen worden toegeschreven, niet doet of niet heeft gedaan"*. (BVL 31/01/2003 – Art. 1) Concreet: als de klant zijn (elektriciteits)budgetmeter niet oplaadt of zijn schulden niet afbetaalt (met betrekking tot gas), dan doet de lokale adviescommissie een uitspraak betreffende de mogelijkheid van de klant om zijn energie te betalen. In het geval van elektriciteit, als het LAC oordeelt dat men de mogelijkheid heeft om te betalen, dan zal de netbeheerder de minimale levering van elektriciteit opschorten. Indien niet, dan behoudt de klant de 6 ampère. Bij opschorting van de 6 ampère "kan" de klant zijn kaart heropladen en normaal gebruik maken van elektriciteit. In het geval van gas, als het LAC oordeelt dat de klant over voldoende financiële mogelijkheden beschikt dan zal de netbeheerder de gaslevering stopzetten. Indien niet, dan kan de klant gebruik blijven maken van gas.

Wat elektriciteit betreft, heeft de klant er belang bij de netbeheerder binnen te laten in zijn woning voor de installatie van de budgetmeter. Doet hij dat niet, dan kan de netbeheerder beslissen om de levering stop te zetten, na advies van het LAC.

Lokale Adviescommissie (BVL 16/09/1997)

De lokale adviescommissie grijpt in een aantal gevallen in:

1. Ofwel om te beslissen tot een afsluiting bij een klant. Het advies van de commissie is verplicht behalve bij afsluitingen om veiligheidsredenen.
2. Ofwel om te beslissen tot een heraansluiting van de klant, na een afsluiting, als er geen minnelijke schikking is tussen de klant en de netbeheerder.

De lokale adviescommissie telt drie of vier leden:

- De hoofdmaatschappelijk assistent(e) van het OCMW of zijn/haar afgevaardigde.
- Een lid van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn.
- Een vertegenwoordiger van de netbeheerder.
- Een vertegenwoordiger van de erkende instelling voor schuldbemiddeling, wanneer de klant daarop een beroep heeft gedaan.

De klant wordt steeds uitgenodigd. Hij/zij kan zich laten vergezellen of vertegenwoordigen door een persoon naar keuze. De adviezen van de commissie worden in consensus genomen. Indien de commissie geen akkoord vindt, is de beslissing steeds in het voordeel van de klant.

De beschermde klanten (BVL 31/01/2003 – Art. 1 en BVL 20/06/2003)

In het kader van de beschreven procedure genieten de beschermde klanten van een aantal voordelen:

- De budgetmeter, de installatie en de uitschakeling ervan zijn op kosten van de netbeheerder.
- De leverancier kan geen kosten aanrekenen met betrekking tot het versturen van de herinneringsbrief of de ingebrekestelling.
- Derden, bijvoorbeeld budgetbegeleiders en –bemiddelaars, kunnen een gratis kopie krijgen van het dossier van de klant (factuur).
- Terwijl de meterstand normaal gezien slechts om de twee jaar ter plaatse wordt opgenomen, kunnen beschermde klanten vragen dat deze jaarlijks wordt opgenomen, om te kunnen beschikken over een juistere factuur.
- Indien het zonder buitensporige kosten technisch mogelijk is, kunnen de beschermde klanten vragen de budgetmeter naar een toegankelijker plaats te verplaatsen, om beter hun verbruik te kunnen nagaan.

Opgelet: het statuut van beschermde klant in Vlaanderen is niet helemaal hetzelfde als dat van de “residentiële beschermde klanten” op federaal niveau. In Vlaanderen komen volgende personen in aanmerking voor de categorie van beschermde klanten:

- de “residentiële beschermde klanten” (op het federale niveau);
- de personen die een verhoogde tegemoetkoming van de mutualiteit ontvangen;
- de personen in collectieve schuldenregeling;
- de personen in budgetbegeleiding van een OCMW.

Om te worden erkend als beschermde klant dient men een bewijs te kunnen voorleggen.

2.b) Waals Gewest

Een aantal Waalse bepalingen zijn aangenomen of gewijzigd door twee Besluiten van de Waalse regering van 30 maart 2006, en zullen normaal gezien in voege treden tegen het einde van de zomer. Hieronder wordt eerst de huidige regelgeving voorgesteld, en daarna de veranderingen ingevoerd door de nieuwe besluiten.

De openbardienstverplichtingen

"Na advies van de CwaPE legt de Waalse regering duidelijk gedefinieerde, transparante, niet-discriminerende en controleerbare openbardienstverplichtingen op:

1° aan de netwerkbeheerders, meer bepaald:

(...)

b) op sociaal gebied, waaronder de aansluitingsverplichting, de maatregelen die moeten worden genomen wanneer een eindklant in gebreke blijft bij de betaling aan zijn leverancier, de verplichting om bij een beschermde klant met betaalachterstand een budgetmeter te installeren met een vermogensbegrenzer, alsook het leveren van elektriciteit aan beschermde klanten tegen een sociaal tarief;

(...)

2° aan de leveranciers en tussenpersonen, meer bepaald:

(...)

c) op sociaal gebied, onder andere de minimale elektriciteitslevering en de verplichting om elke huishoudelijke klant die daarom verzoekt te aanvaarden als klant tegen niet-discriminerende voorwaarden;

(...).“

(DWR. 12/04/2001 – Art. 34)

Voor gas gelden gelijkaardige verplichtingen (cfr. DWR.19/12/2002 – Art. 32-33), met dit verschil dat de budgetmeter niet is voorzien van een vermogensbegrenzer.

De beschermde klanten (DWR.12/04/2001 – Art. 33)

In het Waalse Gewest is het statuut van beschermde klant belangrijker, omdat er meer gevolgen uit voortvloeien dan in Vlaanderen. Het statuut heeft bijvoorbeeld grote invloed op de procedure die geldt wanneer de energiefacturen niet worden betaald. Het statuut is ook verschillend van het statuut van huishoudelijke beschermde klant dat op federaal niveau van kracht is. Behoren tot de categorie beschermde klanten:

- de beschermde huishoudelijke klanten;
- de personen die steun ontvangen die volledig of gedeeltelijk wordt gedragen door de federale staat, de geregulariseerde vluchtelingen en de kandidaat-vluchtelingen die financiële steun krijgen van het OCMW. Het Waalse statuut voegt dus de kandidaat-vluchtelingen toe;
- de personen die begunstigde zijn van een beslissing tot opvoedingsbegeleiding van financiële aard door het OCMW;
- de personen die worden begeleid door een erkende schuldbemiddelingsdienst of die het voorwerp uitmaken van een collectieve schuldenregeling.

Om erkend te worden als "beschermde klanten" dienen de klanten een bewijsstuk aan hun leverancier te bezorgen.

Procedures bij wanbetaling

De procedure bij wanbetaling van elektriciteit en de gewaarborgde minimale levering worden georganiseerd door het Besluit van de Waalse regering van 10 april 2003 tot wijziging van het Besluit van 4 december 2003 en van het Besluit van 9 december 2004. Er is voorzien in het volgende:

- 1) Bij wanbetaling op de vervaldatum van de factuur verstuurt de leverancier een herinneringsbrief die onder andere vermeldt welke risico's de klant loopt indien hij niet betaalt en welke mogelijkheden er zijn voor het opstellen van een betalingsplan, hetzij met het OCMW, hetzij met een erkende dienst voor schuldbemiddeling, alsook de mogelijkheid om de BDN te verzoeken een budgetmeter te installeren.
- 2) Als op de vervaldatum die op de herinneringsbrief staat (en die niet minder dan 10 dagen mag zijn) de betaling niet heeft plaatsgevonden, stuurt de leverancier een ingebrekestelling met een aangetekende brief naar de klant.

- 3) Indien de klant in de 15 daaropvolgende dagen geen oplossing heeft voorgesteld, wordt hij beschouwd als een wanbetaler. De BDN installeert dan op verzoek van de leverancier automatisch bij hem een budgetmeter. Tenzij de klant zich ertegen verzet, bezorgt de leverancier zijn gegevens aan het OCMW. De klant blijft bij zijn leverancier. Opgelet! Als de klant weigert een afspraak te maken met de BDN voor de installatie van een budgetmeter of als de BDN op het afgesproken moment geen toegang krijgt tot de woning, wordt de levering aan de klant opgeschort tot er een budgetmeter is geplaatst.

In dit stadium is de procedure sterk verschillend voor beschermde en niet-beschermde klanten. Als niet-beschermde klanten met betalingsachterstand geen beroep doen op een schuldbemiddelingsdienst of op een collectieve schuldregeling of, als ze dat wel hebben gedaan, hun statuut niet kenbaar maken aan hun leverancier, dan genieten ze van geen enkele sociale maatregel. Als ze de kaart van hun budgetmeter niet herladen, wordt de energielevering stopgezet. De budgetmeter valt ten laste van de BDN, maar de installatie ervan moeten ze zelf betalen. Hij is niet gekoppeld aan een vermogensbegrenzer.

Voor de beschermde klanten gaat de procedure verder. Er wordt op kosten van de BDN een budgetmeter geplaatst in combinatie met een vermogensbegrenzer. Zolang de beschermde klant betalingsachterstand heeft en zijn budgetmeter niet bevoorraadt, geniet hij gedurende 6 maanden vanaf de ingebruikneming van de begrenzer, een minimale levering van 1.300 Watt. Hij dient deze te betalen.

Het OCMW kan de leverancier een gegarandeerde minimale levering van meer dan 1.300 Watt opleggen, met een maximum van 2.600 Watt. In dat geval betaalt het OCMW de helft van de factuur van de klant. Wanneer de klant zijn kaart opnieuw oplaadt, wordt het opgeladen bedrag eerst gebruikt om de gebruikte minimale levering terug te betalen. Alleen het overschot wordt bestemd voor toekomstig gebruik.

- 4) Als de klant gedurende 6 maanden de minimale levering geniet zonder de kaart van zijn budgetmeter op te laden, dan wordt hij als herhaalde wanbetaler aangeduid. Vanaf dit moment neemt de BDN de levering aan deze klant op zich. De BDN stuurt hem een factuur waarin de verschillende mogelijkheden voor steun en het vervolg van de procedure worden herhaald. De leverancier dient het OCMW van de gewijzigde situatie op de hoogte te brengen.
- 5) Als de klant op de vervaldatum geen akkoord heeft bereikt over de betaling van de achterstallen die voortvloeien uit de minimale levering, dan stuurt de BDN de klant een ingebrekestelling waarin hij 15 dagen tijd heeft om een oplossing te vinden.
- 6) Als de klant geen oplossing voorstelt of ze niet naleeft, kan de BDN een gemotiveerd verzoek richten tot de 'Commission Locale d'Avis de Coupure' (CLAC) (deze stemt overeen met de Lokale Adviescommissie in Vlaanderen) om de levering af te sluiten wegens duidelijke onwil. Deze commissie beslist dan om:
- hetzij de minimale levering te behouden en de klant een betalingsplan voor de reeds gebruikte minimale levering op te leggen. Zij vraagt het OCMW dan om de klant sociaal te begeleiden op het vlak van energie;
 - hetzij om de minimale levering te behouden en de schuld met betrekking tot de reeds gebruikte minimale levering geheel of gedeeltelijk op te schorten als de situatie van de klant bijzonder moeilijk lijkt. Zij vraagt het OCMW om de klant sociaal te begeleiden op het vlak van energie;
 - hetzij om de levering te onderbreken tijdens een periode die de CLAC bepaalt. De klant kan zijn kaart blijven opladen.

Er mag tussen 15 november en 15 maart geen afsluiting gebeuren bij een beschermde klant (DWR. 19/12/2002 – Art. 46).

De procedure voor het gas wordt georganiseerd door het Besluit van de Waalse regering van 4 december 2003 dat werd gewijzigd door het Besluit van 9 december 2004. Net zoals in het Vlaamse Gewest vermeldt het besluit een budgetmeter die op dit ogenblik nog niet beschikbaar is. De beschreven procedure stemt overeen met de procedure voor de elektriciteitslevering, behoudens enkele uitzonderingen:

- 1) Een klant met betalingsachterstand krijgt niet automatisch een budgetmeter geïnstalleerd. Als de klant niet beschermd is, meldt de leverancier onmiddellijk de datum waarop de gaslevering wordt opgeschort. De niet-beschermde klant kan echter vragen om een budgetmeter te laten installeren. Als de klant beschermd is, hoeft hij dit niet te vragen: de BDN neemt contact met hem op voor de installatie van een budgetmeter, volgens dezelfde procedure als bij elektriciteit.
- 2) De kosten voor de budgetmeter zijn volledig ten laste van de niet-beschermde klant (meter en installatie), terwijl ze volledig ten laste vallen van de BDN als de klant beschermd is.
- 3) Als de beschermde klant niet in staat is om zijn kaart op te laden, wordt de levering onderbroken. Er is geen gegarandeerde minimale levering. Als hij echter tussen 15 november en 15 maart niet kan opladen, kan de beschermde klant hiervan de BDN op de hoogte brengen, die hem kaarten voor de meter moet leveren om elke onderbreking in deze periode te voorkomen. De BDN deelt dit mee aan de CLAC die uitspraak doet over de voortzetting van de levering (die slechts wordt onderbroken als de CLAC besluit dat het om manifeste onwil van de klant gaat) en over wie de kosten ervan ten laste neemt. Het Energiefonds van het Waalse Gewest kan tussenbeide komen, maar de klant is in elk geval minstens 30% van de factuur voor zijn verbruik verschuldigd.

Omdat op dit ogenblik de budgetmeters voor gas nog niet beschikbaar zijn, wordt de CLAC ingeschakeld zodra een huishoudelijke klant (ongeacht of hij al dan niet beschermd is) betalingsachterstand heeft. De CLAC beslist of de gaslevering wordt voortgezet of onderbroken. Aangezien zij slechts 10 dagen voor de opschorting van de levering op de hoogte wordt gebracht en over 15 dagen beschikt om een uitspraak te doen, vindt de opschorting soms plaats vóór er een uitspraak is. Als het advies tegen een afsluiting ingaat, is de leverancier verplicht om de klant binnen 24 uur opnieuw aan te sluiten. Er mag tussen 15 november en 15 februari niet worden afgesloten. Buiten deze periode gaat de beslissing om de levering voort te zetten gepaard met het opmaken van een betalingsplan. Als de klant weigert of dit plan niet naleeft, vervalt de beslissing om de levering te behouden en kan de opschorting ingaan. (cfr. BWR. 04/12/2003 – Art. 47bis)

De ‘Commission Locale d’Avis de Coupure’ (CLAC – DWR. 19/12/2002 – Art. 46 en BWR. 17/07/2003)

De CLAC (die in Vlaanderen overeenstemt met de Lokale Adviescommissie), waarvan er één per gemeente is, bestaat uit:

- een vertegenwoordiger die wordt aangeduid door de Raad voor Maatschappelijk Welzijn ; hij is de voorzitter van de CLAC;
- een vertegenwoordiger die instaat voor sociale begeleiding inzake energie vanuit het OCMW;

- een vertegenwoordiger van de BDN ;
- een vertegenwoordiger van de leverancier die gedurende zes maanden de gegarandeerde minimale elektriciteitslevering van een beschermde klant heeft uitgevoerd, indien hij dat wenst.

Alleen een beschermde klant wordt opgeroepen. Hij kan zich laten bijstaan of vertegenwoordigen door een persoon die hij kiest. Maar zolang de budgetmeter voor gas nog niet operationeel is, worden voor het gas alle klanten opgeroepen – ongeacht of ze al dan niet beschermd zijn en dit bij wijze van overgangsmaatregel. Het afsluiten van de levering gebeurt dus normaal zonder dit beroep voor niet-beschermde klanten – nu is er deze uitzondering van de overgangsperiode die te maken heeft met het ontbreken van een gasbudgetmeter.

"De commissie evalueert de sociale en financiële moeilijkheden van de klant en gaat na of de klant een oplossing heeft gezocht voor zijn betalingsmoeilijkheden." (BWR. 17/07/2003 – Art.5)

Beslissingen worden bij meerderheid van stemmen genomen. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend. Er is voorzien in een uitzondering. Zolang de gasbudgetmeters nog niet operationeel zijn, doet de CLAC uitspraak voor alle klanten met betalingsachterstand. Bij staking van stemmen wint de mening die ingaat tegen de afsluiting. (cfr. BWR. 04/12/2003 – Art. 47bis)

Sociale begeleiding op het vlak van energie

De begeleiding werd als instrument ingevoerd door het Waalse Gewest. Ze wordt uitgevoerd door het OCMW dat hiermee hoofdzakelijk de gezinnen wil begeleiden om met eenvoudige middelen energie te besparen zonder het levenscomfort aan te tasten. De acties zijn ofwel:

- curatief: wanneer de CLAC werd ingeschakeld;
- preventief: om gezinnen die potentieel moeilijkheden zouden kunnen krijgen te helpen om energie beter te gebruiken, om hun verbruik beter te beheren, maar ook om de oorzaken van de moeilijkheden op te sporen en er oplossingen aan te geven, hetzij individueel, hetzij algemeen. In de beide eerste gevallen is het doel van de ingreep vergelijkbaar;
- informatief: om de toegang tot de bestaande financiële steunmaatregelen te vergemakkelijken, zodat er bijvoorbeeld energie-investeringen kunnen plaatsvinden. Er bestaan in dit verband maatregelen om de investeringssteun te prefinancieren, met uitzondering van de ten laste neming van de materiële investering stricto sensu. Het gaat dan om een lening om een gezin in staat te stellen om een investering te doen om energie te besparen.

Deze bepalingen staan vermeld in het Besluit van de Waalse regering van 4 december 2003 met betrekking tot de sociale begeleiding op het vlak van energie.

Te verwachten wijzigingen: Besluiten van 30 maart 2006

De Besluiten van de Waalse regering van 30 maart 2006 met betrekking tot de openbardienstverplichtingen, het ene voor elektriciteit, het andere voor gas, herroepen het

Besluit van 10 april 2003 voor wat elektriciteit betreft, en van 4 december 2003 voor wat gas betreft, en de Besluiten die deze wijzigen. *Hun inwerkingtreding is gepland voor eind augustus 2006.* De sociale bepalingen wijzigen in elk geval slechts weinig.

Openbardienstverlening:

De verplichting van openbare dienstverlening voor de leveranciers om elke huishoudelijke klant die erom verzoekt energie te leveren tegen niet-discriminerende voorwaarden wordt in artikel 6 in herinnering gebracht. Een afwijking hierop is dat een elektriciteitsleverancier *"niet verplicht is om te leveren aan een beschermde klant die geen akkoord zou hebben afgesloten voor de betaling van de schuld die hij heeft opgelopen door de gegarandeerde minimale levering"* (BWR. 30/03/2006 – elektriciteit – Art. 28). Deze afwijking geldt niet voor klanten wiens schulden door de CLAC is opgeheven.

Procedure bij wanbetaling:

De procedure voor elektriciteit is vergelijkbaar, terwijl deze voor gas lichtjes werd gewijzigd. Wanneer een niet-beschermde klant een betalingsachterstand heeft, hoeft hij geen verzoek voor de installatie van een budgetmeter meer in te dienen. Zoals voor de beschermde klant zal deze (wanneer hij operationeel zal zijn) automatisch worden geïnstalleerd. De niet-beschermde klant blijft bij zijn leverancier, terwijl de beschermde klant wordt overgeheveld naar de BDN vanaf het ogenblik waarop de budgetmeter is geïnstalleerd. Zoals vroeger is deze verantwoordelijk voor het leveren van kaarten voor de meter en het inlichten van de CLAC, wanneer de beschermde klant niet bij machte is om zijn meter te bevoorraden tussen 15 november en 15 maart.

In de mate waarin de budgetmeter voor gas nog niet operationeel is, gelden een aantal overgangsmaatregelen. Ze zijn vergelijkbaar met de maatregelen van de voorgaande besluiten: de CLAC wordt ingeschakeld zodra een klant – al dan niet beschermd – een wanbetaler wordt. Het Besluit van 30 maart 2006 bepaalt nochtans dat de leverancier de leveringen aan een huishoudelijke klant niet mag stopzetten zolang hij geen kennis heeft genomen van de beslissing van de CLAC. Deze heeft 30 dagen om een uitspraak te doen.

Het nieuwe besluit voor gas bepaalt bovendien dat de kosten van de (toekomstige) budgetmeter ten laste zijn van de BDN, ook voor de niet-beschermde klanten. De installatie ervan moeten zij echter zelf betalen, net zoals bij de elektriciteit. De besluiten omschrijven meer precies een element. Artikel 34 van het BWR van 30 maart 2006 – in verband met elektriciteit – bepaalt dat *"het aandeel van de klant met betalingsachterstand in de kosten van de installatie van de budgetmeter inclusief belastingen niet hoger mag zijn dan een geïndexeerd bedrag van 100 euro"*. In het geval van het gas (art. 36) mag dit bedrag niet hoger liggen dan 150 euro.

Terugbetaling van de minimale levering aan de beschermde klanten:

"De leverancier van een beschermde klant die voor een gewaarborgde minimale levering heeft gezorgd, mag maximaal 20% van het door de klant opgeladen bedrag gebruiken voor terugbetaling van de schuld die werd veroorzaakt door de gegarandeerde minimale levering, voor zover deze niet werd geannuleerd door de Commissie (CLAC)". (BWR. 30/03/2006 – Art. 41)

Opschorting van levering in het geval van bewezen fraude:

De leverancier kan de BDN vragen, of de BDN kan zelf beslissen om de leveringen aan een klant op te schorten bij bewezen fraude (cf. BWR. 30/03/2006 – Art. 9 en 21 (elektriciteit), Art. 9 en 22 (gas)). Deze beslissing tot opschorting hoeft niet door de CLAC te worden bekrachtigd.

2.c) Brussel

Openbardienstverplichtingen

"De beheerder van het distributienet is belast met de volgende opdrachten van openbardienstverlening:

1° Het ter beschikking stellen van een ononderbroken minimale levering van elektriciteit aan particulieren, tegen de voorwaarden bepaald door de ordonnantie van 11 juli 1991.

2° De levering van elektriciteit aan een specifiek sociaal tarief aan personen volgens de voorwaarden bepaald door de federale overheid.

3° Het geven van informatie en demonstraties, de terbeschikkingstelling van uitrusting en diensten en het verstrekken van financiële hulp voor rationeel energiegebruik (...).

(...).

6° Het organiseren van een ombudsmandienst²⁰ en het informeren van de huishoudelijke klanten inzake prijzen en voorwaarden voor het leveren van elektriciteit. (artikel toegevoegd door O. 01/04/2004 – Art. 38)"

(O. 19/07/2001 – Art. 24)

De opdrachten van openbardienstverlening op de gasmarkt sluiten hier nauw bij aan. Punt 1° is echter vervangen door *"de opdracht tot preventie en ingrijpen inzake het afsluiten van het gas zoals bepaald door de ordonnantie van 11 maart 1999".* (O. 01/04/2004 – Art. 18)

Procedures bij wanbetaling

De huidige wetgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) – die nog niet is aangepast aan de context van de liberalisering van de markten²¹ - is zeer schaars. In tegenstelling tot de bepalingen van beide andere Gewesten, geven de Brusselse ordonnanties geen details over de evolutie van de procedure. Terwijl de eerste ordonnanties preciezer waren, heeft de laatste ze verbazend genoeg gewijzigd in de zin van een grotere vaagheid. De verschillende actoren krijgen daardoor meer manoeuvreerruimte, zonder garantie dat dit in het belang is van de consument. Het BHG heeft bovendien, in tegenstelling tot de andere twee Gewesten, geen budgetmeters in zijn wetgeving voorzien. Het schijnt dat sommige OCMW's, buiten enig wettelijk kader, op eigen initiatief enkele honderden meters aan particulieren met financiële moeilijkheden hebben geleverd.

²⁰ Deze dienst wordt verzekerd door Sibelga sinds eind 2004, hoewel dat het gebrek aan onafhankelijkheid door het BIM wordt aangehaald en bekritiseerd. Cfr..

www.ibgebim.be/francais/pdf/Entreprise/Energie/Avis29_msp2005.pdf .

²¹ Zo maakt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geen onderscheid tussen de functies distributie en levering, en gebruikt zij de terminologie van een niet-geliberaliseerde markt: abonnee en niet klant, elektriciteitsbedrijven en gasdistributeurs en niet BDN's.

Inzake elektriciteit: wanbetaling en minimale levering

Deze maatregelen worden geregeld door de Ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimale levering van elektriciteit, gewijzigd door de Ordonnantie van 8 september 1994 en de ordonnantie van 19 juli 2001, artikel 37.

Het principe: *"Elk gezin heeft recht op een ononderbroken minimale elektriciteitslevering voor huishoudelijk gebruik. De elektriciteitsbedrijven garanderen deze levering, die beperkt is tot een vermogen van 6 ampère."* (Art. 3) Volgens het volgende artikel kan elke abonnee vragen om een vermogensbegrenzer van minimaal 6 ampère te laten installeren.

Voor degenen die er niet zelf een beroep op doen, wordt de vermogensbegrenzer geïnstalleerd bij wanbetaling:

- 1) Indien de abonnee zijn factuur niet heeft betaald binnen 15 dagen na de verzending van de herinneringsbrief, kan het elektriciteitsbedrijf overgaan tot de installatie van een vermogensbegrenzer. Zij stuurt daarvoor een aangetekende brief naar de abonnee, waarschuwt hem dat de installatie van een vermogensbegrenzer nakend is en dat ze de bedoeling heeft om het OCMW te waarschuwen, waartegen de klant zich kan verzetten.
- 2) Onmiddellijk na de installatie van de vermogensbegrenzer en behoudens een weigering van de klant, waarschuwt het elektriciteitsbedrijf het OCMW. Dat kan een sociaal onderzoek laten uitvoeren bij het gezin waarvan het de naam heeft ontvangen om met het gezin een oplossing voor de betalingsmoeilijkheden te zoeken.
 - a) Als het OCMW van oordeel is dat de sociale situatie en de samenstelling van het gezin dit rechtvaardigen, kan het het elektriciteitsbedrijf vragen om het aanvankelijke vermogen waarover het gezin beschikte te herstellen, met een plafond van 20 ampère, voor een periode van maximaal 6 maanden. In die periode werkt het OCMW een redelijk plan voor de terugbetaling van de schulden uit. Het elektriciteitsbedrijf verwijderd de vermogensbegrenzer binnen 15 dagen na ontvangst van het betalingsplan, vergezeld van een certificaat dat het OCMW het gezin zal begeleiden tot aan het einde van het betalingsplan.
 - b) In het andere geval behoudt het gezin 6 ampère. De abonnee kan vragen om de begrenzer weg te nemen zodra hij zijn situatie heeft geregulariseerd of reeds de helft van zijn schulden volgens het betalingsplan heeft terugbetaald.

De kosten voor de vermogensbegrenzer (toestel + installatie + wegnemen) zijn ten laste van het elektriciteitsbedrijf.

Er kan in elk geval *"geen enkele afsluiting van de elektriciteit voor huishoudelijk gebruik worden uitgevoerd zonder toestemming van de bevoegde rechter"*. (Art. 5)

Inzake gas

- 1) Als een abonnee zijn factuur niet heeft betaald binnen 10 dagen na de verzending van een ingebrekestelling door de gasdistributeur (de voorafgaande stappen worden niet bepaald door de ordonnantie, ze hangen af van de voorwaarden van de distributeur), dan geeft de distributeur de gegevens van de klant door aan het OCMW, tenzij de klant zich vóór deze 10 dagen daartegen verzet.
- 2) Als het OCMW niet aan de distributeur mededeelt dat de klant sociale steun krijgt of geen voorstel van betalingsplan indient dat voor akkoord medeondertekend is door de abonnee, kan de distributeur overgaan tot het afsluiten.

- 3) Als de distributeur een kennisgeving ontvangt van de beslissing van ontvankelijkheid van een verzoek tot collectieve schuldenregeling van een abonnee, kan hij bij deze klant niet meer overgaan tot een afsluiting.
- 4) De distributeur sluit de gaslevering af als de collectieve schuldenregeling wordt afgewezen, eindigt of wordt herroepen, of indien de klant het betalingsplan waarmee hij akkoord is gegaan niet naleeft. In dat laatste geval gaat de distributeur 15 dagen na het verzenden van een ingebrekestelling over tot het afsluiten.

Behalve om veiligheidsredenen mag het gas niet worden afgesloten tussen 1 november en 31 maart.

Beschermde klanten

Het statuut van beschermde klant bestaat niet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het werd ingevoerd in 1991, maar weer verwijderd in 1994, waardoor de maatregelen van toepassing zijn op alle klanten, en niet alleen op de beschermde klanten.

De Lokale Adviescommissie

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt niet over een equivalent van een (C)LAC. Op dit ogenblik is het de taak van de OCMW's om een sociaal onderzoek te voeren bij klanten met betalingsachterstand. Zij kunnen ertoe bijdragen dat het gas niet wordt afgesloten, vragen dat een normaal elektriciteitsvermogen voor sommige klanten behouden blijft op basis van hun sociale situatie, onderhandelen over betalingsplannen. De ordonnanties bepalen echter niet of zij ook mogen oordelen over de manifeste onwil van de klanten. Ze vermelden evenmin wie bevoegd is om de zaak voor de rechtbank te brengen die tot afsluiting van de elektriciteit kan beslissen. De ordonnantie betreffende het gas maakt geen melding van deze beroepsmogelijkheid, misschien omdat, in tegenstelling tot de elektriciteit, de ordonnantie over het gas een verbod tot afsluiting tijdens de wintermaanden bevat. De OCMW's spelen dus een belangrijke rol in de procedure tot afsluiting of in het behoud van de levering ; een rol die echter in elk geval, door de ordonnanties, niet duidelijk is omschreven.

De door het voorontwerp van ordonnantie voorziene maatregelen²²

Het voorontwerp van ordonnantie voorziet diverse maatregelen die de negatieve effecten van de liberalisering op de zwakste verbruikers moeten tegengaan. Wat de procedure bij niet-betaling betreft, onderscheidt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich van de andere gewesten omdat ze zich vasthoudt aan de keuze om geen budgetmeter in te voeren. Ze voert daarentegen een ander systeem in dat bepaalde klanten moet beschermen: de opschorting van het contract. Met deze tekst introduceert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opnieuw het begrip van beschermde klant. Om dit statuut te verkrijgen, moeten de klanten normaal gezien voldoen aan dezelfde voorwaarden als in het Waalse Gewest.

²² Deze informatie is afkomstig uit de tekst van de persconferentie van Evelyne Huytebroeck van 24 april 2006 en twee artikels van Philippe Devuyst, energieadviseur van de minister, verschenen in een dossier dat door het Collectif Solidarité Contre l'Exclusion werd uitgegeven in zijn tijdschrift van november/december 2005 (n°51): Rechten van de residentiële verbruiker op de gas- en elektriciteitsmarkt (pp.18-19); *Les Obligations de Service Public à Bruxelles* (pp.32-34).

Algemene maatregelen

- Het voorontwerp van ordonnantie voorziet voor de leveranciers de verplichting om aan elke aanvraag voor levering van een klant gevolg te geven onder niet-discriminerende voorwaarden²³. Deze bepaling is gelijkaardig aan de bepaling die in het Waalse Gewest bestaat.
- Voor de leveranciers bedraagt de duur van een contract met een klant minimaal drie jaar, zodat residentiële klanten een bepaalde leveringszekerheid kan worden geboden. Deze laatsten kunnen daarentegen wel hun contract beëindigen en van leverancier veranderen als ze dat wensen, maar moeten wel een vooropzegtermijn van twee maanden in acht nemen.
- Het voorontwerp van ordonnantie voorziet voor de leveranciers de verplichting om hun aanbod transparant te maken. De leveranciers moeten dus zowel in hun aanbod als op hun factuur hun prijs per kWh aanduiden, alles inbegrepen. Zo wordt het mogelijk om een vergelijking te maken tussen de leveranciers onderling en tussen aanbod en de factuurprijs.
- De leveranciers moeten hun algemene voorwaarden laten goedkeuren door de Brusselse regulator. Ze moeten didactisch, helder en begrijpelijk zijn, en aangepast aan residentiële klanten.

Bepalingen ingeval van niet-betaling

Het voorontwerp voorziet een procedure met opeenvolgende stappen, zowel voor niet-beschermde als voor beschermde klanten. Dit gaat als volgt: herinneringsbrief, ingebrekestelling, plaatsing van een vermogensbegrenzer van 6 ampère (voor elektriciteit), afbetalingsplan van de schulden, verschijning voor de vrederechter - zowel voor gas als voor elektriciteit -, stopzetting contract, verbreking.

Het OCMW wordt ingelicht, behalve als de klant dit niet wenst, na de ingebrekestelling (voor gas), of na de plaatsing van de begrenzer (voor elektriciteit). Op dezelfde manier als in het kader van de ordonnantie van 1991 betreffende de minimale elektriciteitsvoorziening kan het OCMW na een sociaal onderzoek beslissen om het vermogen te verhogen tot 18 ampère, gedurende maximaal 6 maanden. Tijdens deze 6 maanden tracht het OCMW een afbetalingsplan met de klant op te stellen. Vanaf het moment dat de klant dit plan heeft ondertekend, wordt de begrenzer weggenomen. Ingeval van niet-eerbiediging van het afbetalingsplan wordt de begrenzer opnieuw geplaatst en de procedure hervat.

Voor beschermde klanten bestaat de beschermingsmaatregel uit de overdracht van de klant naar de distributeur (Sibelga), een noodleverancier. Tijdens deze overdracht wordt het contract met de leverancier niet verbroken maar alleen onderbroken. Door deze onderbreking krijgt de beschermde klant met schulden de mogelijkheid om van energie voorzien te blijven zonder dat de vroegere energieschulden zich opstapelen. De situatie van de klant wordt regelmatig beoordeeld. De eerste maal gebeurt dit 6 maanden na de overdracht:

- als de klant zijn schulden ten aanzien van de vroegere leverancier heeft vereffend, wordt het contract met deze laatste opnieuw van kracht;

²³ «Elke verschillende behandeling die niet gerechtvaardigd is, en die meer bepaald gebaseerd is op het statuut, het inkomensniveau, de woonplaats, enz. », verklaart minister Evelyne Huytebroeck tijdens haar persconferentie op 24 april 2006.

- als hij zijn schulden nog niet volledig heeft vereffend, blijft hij voorzien door de noodleverancier;
- als hij het afbetalingsplan niet heeft gevolgd en zijn facturen bij de noodleverancier niet betaalt, keert hij tevens terug naar zijn leverancier, die de procedure mag voortzetten en bij de vrederechter de opzegging van het contract mag aanvragen.

De overdracht kan op elk moment gebeuren tussen de herinneringsbrief en het indienen van de aanvraag tot opzegging van het contract bij de griffie van de bevoegde rechtbank. Dit kan zowel op vraag van de leverancier als van de klant gebeuren.

Behalve deze procedure voert het voorontwerp van ordonnantie twee belangrijke wijzigingen in. Enerzijds de noodzakelijkheid van een rechterlijke beslissing vooraleer over te gaan tot afsluiting, zowel voor gas als voor elektriciteit. Anderzijds kunnen klanten tijdens de winterperiode – van 1 oktober tot 31 maart – en zelfs al werden ze voor deze datum al afgesloten, toch voorzien worden van gas en/of elektriciteit door de noodleverancier. Het OCMW moet hiervoor zijn akkoord geven. Dit geldt eveneens als een klant op zoek is naar een nieuwe leverancier, na opzegging van zijn vorige contract.

III- Samenvattende vergelijking van de sociale maatregelen

1) Het begrip beschermde klant

Afhankelijk van het overheidsniveau en van het gewest heeft het begrip "beschermde klant" betrekking op verschillende categorieën mensen en geeft het toegang tot verschillende rechten of voordelen.

Het begrip 'beschermde klant' was aanvankelijk federaal en luidde voluit 'beschermde huishoudelijke klant met een laag inkomen of in bestaansonzekerheid'. Het werd vervolgens onder de noemer 'beschermde klant' overgenomen door de drie gewesten en uitgebreid tot ruimere categorieën. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hanteerde het begrip tussen 1991 en 1994, maar stapte er weer vanaf: het maakte geen onderscheid meer tussen de klanten op het vlak van sociale maatregelen. Maar met het voorontwerp van ordonnantie werd deze categorie terug ingevoerd. Het Vlaamse en het Waalse Gewest hebben de draagwijdte van het statuut verruimd. Door het uit te breiden tot personen met financiële begeleiding, in schuldbemiddeling of met een collectieve schuldenregeling, openen zij potentieel de deur van de sociale voordelen voor elk gezin in financiële moeilijkheden. Het begrip 'beschermde huishoudelijke klant' slaat slechts op categorieën van uitkeringsgerechtigden; personen die geen van deze uitkering ontvangen, maar zich toch in een moeilijke financiële situatie bevinden, zijn uitgesloten van het sociaal tarief.

Ten slotte heeft het statuut van beschermde klant verschillende gevolgen van het ene gewest tot het andere. In het Vlaamse Gewest biedt het statuut toegang tot een reeks kleine voordelen – onder andere op financieel gebied – en maakt het de klanten gemakkelijker. Voor het overige zijn de maatregelen die bij wanbetaling van toepassing zijn om willekeurige afsluitingen te vermijden dezelfde voor alle klanten, ongeacht of ze al dan niet beschermd zijn. In het Waalse Gewest is het statuut van beschermde klant noodzakelijk om te kunnen genieten van een procedure om de automatische opschorting van de energieleveringen te vermijden bij wanbetaling of onvermogen om de budgetmeter op te laden. Het is dus des te belangrijker dat iemand zijn statuut van beschermde klant kan laten gelden.

Tabel van de voordelen die samenhangen met het statuut van beschermde klant:

Beschermde huishoudelijke klanten met een bescheiden inkomen of bestaansonzekerheid	In het Vlaamse Gewest: Beschermde klanten	In het Waalse Gewest: Beschermde klanten
Bijzonder sociaal tarief	<ul style="list-style-type: none"> - Budgetmeter + installatie en verwijdering ten laste van de BDN; - kosten voor verzending van de aanmaning of ingebrekestelling niet ten laste van de klant; - gratis kopie van het dossier aan de schuld- en begeleidingsdiensten; - mogelijkheid van jaarlijks overzicht van de meters (normaal: om de 2 jaar); - mogelijkheid van gratis verplaatsing van de meter, als dat technisch kan zonder buitensporige kosten, voor een betere controle van het verbruik. 	<ul style="list-style-type: none"> - Budgetmeter + installatie en verwijdering ten laste van de BDN; - toegang tot de gegarandeerde minimale levering; - bij herhaalde wanbetaling, overname door de BDN; - mogelijkheid tot verschijnen voor de LAC; - opname in de sociale begeleiding op het vlak van energie indien de LAC beslist om de energielevering te behouden.

Tabel met de verschillende categorieën beschermde klanten:

In het Vlaamse Gewest: Beschermden klanten		‘Beschermden huishoudelijke klanten met een bescheiden inkomen of bestaansonzekerheid’		In het Waalse Gewest: Beschermden klanten
Huishoudelijke klant die over een aansluiting op het distributienet beschikt, en op wiens adres minstens één persoon is gedomicilieerd die tot een van de volgende categorieën behoort: Personen die een van deze maatregelen genieten: 1. het leefloon voor maatschappelijke integratie; 2. een gegarandeerd inkomen of een uitkering voor bejaarden (inclusief gehandicapten); 3. een inkomensvervangende uitkering of een uitkering voor maatschappelijke integratie (categorieën II, III, IV) of een uitkering voor hulp door derden aan gehandicapte personen; 4. een gehandicaptenuitkering ingevolge permanente werkonbekwaamheid of een invaliditeit van minstens 65%;	Idem Idem Idem Idem	Elke geabonneerde eindklant die kan bewijzen dat hijzelf of elke persoon die onder hetzelfde dak leeft een van deze maatregelen geniet: 1. het leefloon voor maatschappelijke integratie; 2. een gegarandeerd inkomen of een uitkering voor bejaarden (inclusief gehandicapten); 3. een inkomensvervangende uitkering of een uitkering voor maatschappelijke integratie (categorieën II, III, IV) of een uitkering voor hulp door derden aan gehandicapte personen; 4. een gehandicaptenuitkering ingevolge permanente werkonbekwaamheid of een invaliditeit van minstens 65%;	Idem Idem Idem Idem	De personen (of de ascendent en descendent onder hetzelfde dak of de samenwonende) die een van deze maatregelen geniet: 1. het bestaansminimum ²⁴ ; 2. een gegarandeerd inkomen voor bejaarden (inclusief gehandicapten); 3. een inkomensvervangende uitkering of een uitkering voor maatschappelijke integratie (categorieën II, III, IV) of een uitkering voor hulp door derden aan gehandicapte personen; 4. een gehandicaptenuitkering ingevolge permanente werkonbekwaamheid of een invaliditeit van minstens 65%; 5. een voorschot op een uitkering zoals bedoeld in de vier voorgaande punten.
5. een wachtuitkering met betrekking tot de voorgaande punten;	Idem	5. een wachtuitkering met betrekking tot de voorgaande punten;		
		6. financiële sociale hulp verleend door een OCMW aan een persoon die is ingeschreven in het vreemdelingenregister met een onbeperkte verblijfsvergunning en die, wegens zijn nationaliteit, niet kan worden beschouwd als iemand die recht heeft op maatschappelijke integratie.		
6. personen die een uitkering ontvangen die volledig of gedeeltelijk door de federale staat wordt betaald (geregulariseerde vluchtelingen <u>en</u> kandidaat-vluchtelingen die financiële steun krijgen van het OCMW);	Idem VIG- WG		Idem WG- VIG	6. personen die een uitkering ontvangen die volledig of gedeeltelijk door de federale staat wordt betaald (geregulariseerde vluchtelingen <u>en</u> kandidaat-vluchtelingen die financiële steun krijgen van het OCMW);
7. personen die door het OCMW budgettair worden begeleid;	Idem VIG- WG		Idem WG- VIG	7. personen die een beslissing genieten van educatieve begeleiding van financiële aard door het OCMW;
8. personen die een collectief schuldregelingsplan	Idem		Idem WG-	8. personen die worden begeleid door een erkend

²⁴ Artikel 33 van het Waalse Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt omschrijft de toekenningsvoorwaarden van het statuut van beschermden klant. Het gaat met name om personen die genieten van het bestaansminimum, voorzien door de wet van 7 augustus 1974. Deze wet is ondertussen veranderd door de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie. De tekst van het decreet is echter niet aangepast aan deze verandering.

hebben verkregen;	VIG- WG		VIG	centrum voor schuldbemiddeling of die in een collectieve schuldregeling zitten.
9. personen die een verhoogde uitkering van het ziekenfonds genieten.	VIG			

2) Budgetmeters en vermogensbegrenzers

Ook hier variëren de voorzieningen sterk van gewest tot gewest, zowel op het niveau van het voorgestelde materiaal (budgetmeter alleen, budgetmeter gekoppeld aan een vermogensbegrenzer, vermogensbegrenzer alleen), van de financiering van de toestellen en de installatie ervan, van de voorwaarden voor toekenning en gebruik. Voor een betere leesbaarheid hebben wij de kenmerken opgenomen in de onderstaande tabel.

Enkele opmerkingen met betrekking tot de budgetmeters en de vermogensbegrenzers:

- Alle personen met betalingsmoeilijkheden hebben niet noodzakelijk toegang tot een vermogensbegrenzer. In Wallonië hebben alleen de beschermde klanten daar recht op. Dit betekent dat niet iedereen toegang heeft tot een minimale hoeveelheid elektriciteit.
- Afsluitingen en budgetmeters: de budgetmeters werden in het Vlaamse en Waalse Gewest voorgesteld als het einde van de afsluitingen, in elk geval betreffende elektriciteit. Maar de realiteit is subtieler. Op dit ogenblik is het inderdaad zo dat de leveranciers of de BDN's in de meeste gevallen de stroomvoorziening niet meer afsluiten. Zelfs als zij de minimale levering onderbreken – als er een is – heeft de klant nog de vrijheid (als hij daarvoor financieel sterk genoeg staat) om zijn kaart op te laden en elektriciteit te ontvangen. Dus de effectieve levering hangt onder andere af van de capaciteit van de klanten om hun kaart op te laden. Met andere woorden: *"de kraan wordt niet langer dichtgedraaid"*, maar de stroomtoevoer is toch onderbroken als de klant zijn meter niet kan opladen.
- De budgetmeters dienen in geen geval om de energieschulden met de leverancier te delgen. De enige schulden die worden geregeld met de meter hebben te maken met de minimale levering en het steunkrediet, ten belope van maximaal 35% van de oplading in het Vlaamse Gewest. In het Waalse Gewest kan de prijs van de kWh met 20% worden verhoogd om de schulden in verband met de minimale levering voor de beschermde klanten te delgen. Bovendien kan een verhoging van de prijs van de kWh met 20% ook door de leverancier worden aangerekend en doorgestort aan de BDN voor terugbetaling van de kosten voor de installatie van de meter bij de niet-beschermde klanten. De vroegere schulden worden elders geregeld en hebben geen invloed op de toegang tot energie van de klanten die een budgetmeter gebruiken. Toch hangt het weer verwijderen van de budgetmeter in een aantal gevallen af van het feit of de eerder opgelopen schulden geheel of gedeeltelijk werden terugbetaald.
- Ondanks de nochtans soms zeer duidelijke wetgeving zijn er talrijke gevallen van vertraging te noteren bij de installatie van budgetmeters en vermogensbegrenzers. De redenen daarvoor zijn duidelijk: de – hoge – kosten vallen grotendeels ten laste van de BDN's en de installatie ervan vraagt een aantal werkuren.
- De weigering om een budgetmeter of een vermogensbegrenzer te plaatsen leidt in elk geval tot het afsluiten van de stroomtoevoer, in welk gewest dan ook.

3) Verbod op het afsluiten

Een opmerking in dit verband: elk gewest voorziet dat in de winterperiode gas of elektriciteit niet mogen worden afgesloten. Dat betekent niet dat een gezin waarvan de levering vóór die periode reeds was afgesloten opnieuw zou worden aangesloten.

4) Andere vergelijkbare maatregelen bij wanbetaling

De volgende tabel biedt een vergelijking van de maatregelen die de gewesten hebben goedgekeurd voor gevallen van wanbetaling van de energiefacturen.

Vergelijkingstabel van de vergelijkbare maatregelen van de verschillende gewesten:

	Vlaams Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Waals Gewest
Budgetmeters voor elektriciteit	<i>De budgetmeter wordt altijd gecombineerd met een vermogensbegrenzer.</i>		<i>Voor beschermde klanten wordt budgetmeter gekoppeld aan vermogensbegrenzer, voor de anderen niet.</i>
Wie?	Klanten in wanbetaling: allen. Op verzoek: anderen.	Geen budgetmeter	Klanten in wanbetaling: allen. Op verzoek: anderen.
Wie betaalt?	Beschermde klanten: BDN. Niet-beschermde klanten: meter ten laste van BDN, installatie op hun kosten.		Beschermde klanten: BDN. Niet-beschermde klanten: - elektriciteit: meter ten laste van BDN, installatie op hun kosten; - gas (gepland): alles op hun kosten.
Vermogensbegrenzers	<i>Niet-beschermde klanten kunnen een vermogensbegrenzer zonder budgetmeter aanvragen.</i>	<i>Een vermogensbegrenzer wordt geplaatst bij klanten in wanbetaling. Deze is nooit gekoppeld aan een budgetmeter.</i>	<i>Een budgetmeter gekoppeld aan een vermogensbegrenzer wordt geplaatst bij beschermde klanten, niet bij andere klanten.</i>
Wie?	Klanten in wanbetaling: allen. Op verzoek: anderen.	Klanten in wanbetaling: allen. Op verzoek: anderen.	Alleen beschermde klanten.
Wie betaalt?	Beschermde klanten: BDN. Niet-beschermde klanten: BDN.	BDN	BDN
Parameters van de budgetmeter			
Noodkrediet	50 kWh voor elektriciteit 250 kWh (gepland) voor gas. Tegen het bijzonder sociaal tarief voor allen.	Geen budgetmeter	Niet voorzien door de reglementering, maar in de praktijk toegepast.
Recuperatie schulden van minimale levering (en noodkrediet)	Ten belope van max. 35% van het opgeladen bedrag.		Het opgeladen bedrag wordt eerst besteed aan de totale delging van de schuld, zonder plafond.
Voorwaarden voor "overdracht" van de leverancier naar BDN	Alle klanten in wanbetaling <u>kunnen</u> worden overgedragen als hun leverancier daartoe beslist en mits een	Er wordt geen rekening gehouden met de gegevens van de vrije markt.	Alleen beschermde klanten overgedragen naar de BDN, na 6 maand gebruik van de minimale levering,

	opzegtermijn van een maand.		zonder betaling.
	Vlaams Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Waals Gewest
Laadautomaten	Gepland: - in de steden: 1 automaat op minder dan 3 km van elke meter; - op het platteland, 1 per 10 000 inwoners.		Gepland: 1 automaat in elke gemeente.
Verbod op het afsluiten:			
Elektriciteit	Tussen 15 december en 15 februari.	Geen periode bepaald. Elke beslissing tot afsluiting komt voor de rechtbank van 1ste aanleg.	Gepland: tussen 15 november en 15 maart, voor beschermde klanten en op verzoek. Momenteel: voor allen geen afsluiting tussen 15 november en 15 februari.
Gas	Tussen 1 december en 1 maart.	Tussen 1 november en 31 maart.	Tussen 15 november en 15 maart, uitsluitend voor beschermde klanten!

Deze periodes kunnen door de bevoegde ministers worden verlengd.			
Lokale adviescommissies		Bestaat niet	<i>Slechts uitspraak voor beschermde klanten</i> Opgelet: tijdelijke uitzondering²⁵
Samenstelling	Behalve 2 vertegenwoordigers van OCMW en 1 van BDN, is ook de eventuele schuldbemiddingsinstelling vertegenwoordigd.	Het OCMW moet een sociaal onderzoek voeren.	Behalve 2 personen van het OCMW en 1 van de BDN is ook de leverancier van de minimale levering vertegenwoordigd.
Werking	Uitspraak bij consensus, anders beslissing in het voordeel van de klant		Doet uitspraak bij gewone meerderheid, anders is stem van de voorzitter (OCMW) doorslaggevend.
Aanhangingsmaking	- Bij fraude; - bij manifest slechte wil; - Als de klant de toegang tot zijn domicilie weigert voor installatie van de meter.		- Bij manifest slechte wil. - Als de klant toegang tot domicilie weigert voor installatie meter, wordt CLAC <u>niet</u> ingeschakeld. Onmiddellijke afsluiting.

²⁵ Zolang de gasbudgetmeters niet operationeel zijn, doet de CLAC uitspraak voor alle klanten – die al dan niet beschermd zijn – die hun gasfacturen niet kunnen betalen. Ze beslist bij meerderheid van haar leden, anders gaat de beslissing altijd in tegen de afsluiting, dus in het voordeel van de klant.

IV- Sociale en milieumaatregelen

De diverse Europese maatregelen voor de vrijmaking van de markt enerzijds en – in de ruimste betekenis – voor het milieu anderzijds, staan in zekere zin met elkaar in spanning. De vrijmaking van de markt houdt natuurlijk een aansporing tot consumptie in, aangezien elke leverancier zoveel mogelijk energie tegen zo laag mogelijke kosten wil verkopen. De openbaredienstverplichtingen verplichten de BDN's en de leveranciers anderzijds – door middel van een systeem van stimuli en sancties – om voorrang te geven aan groene energie, die momenteel minder concurrerend is, en om het energieverbruik van hun eindklanten te doen dalen. Dit laatste kan onder andere worden verwezenlijkt met rationeel energiegebruik en investeringen om energie te besparen, en door aan alle klanten over dit onderwerp duidelijke informatie te verstrekken.

Dergelijke mechanismen zijn in elk gewest aanwezig, hoewel de besluiten ter uitvoering ervan nog steeds niet zijn goedgekeurd. Wij zullen bij dit punt niet al te lang blijven stilstaan, maar het brengt ons wel bij het thema van de mogelijke band tussen de bezorgdheid om het milieu en de situatie van de gezinnen, meer bepaald de armste gezinnen.

Milieuvriendelijk energiegebruik is op dit ogenblik een uiting van burgerzin ten gunste van het milieu geworden, maar het is tegelijk ook een manier om op lange termijn de energiefactuur te verlagen. Wij kunnen weliswaar allemaal kleine middeltjes – truukjes – toepassen om verspilling te voorkomen of meer rationeel energie te gebruiken, maar de meeste investeringen die grotere energiebesparingen en dus ook geldbesparingen opleveren, zijn meestal duur en liggen buiten het bereik van de gezinnen die in armoede leven. Bovendien huren de meeste personen met een laag inkomen woningen die slecht presteren op energiegebied, zodat zij hogere energiefacturen betalen.

Op dit ogenblik voeren zowel de federale staat als de gewesten stimuleringsmaatregelen uit – of overwegen om ze uit te voeren – om energiebesparende investeringen te bevorderen, zowel voor de openbare sector, de bedrijven, de dienstensector als de particulieren. Sommige maatregelen – ze zijn echter zeldzaam – richten zich specifiek tot een kwetsbaar publiek. Op de volgende pagina's geven wij een overzicht van deze maatregelen.

1) Op federaal niveau

Belastingverlagingen

Artikel 33 van de wet van 10 augustus 2001 houdende de hervorming van de personenbelasting (art. 145²⁴), gewijzigd door de wet van 5 augustus 2003 en door de wet van 31 juli 2004, organiseert de belastingverlagingen om een meer rationeel energiegebruik in woningen aan te moedigen.

Dit zijn de belangrijkste twee alinea's:

1° *"Er wordt een belastingvermindering verleend voor de uitgaven die tijdens het belastbare tijdperk werkelijk zijn betaald met het oog op een meer rationeel energiegebruik in een woning waarvan de belastingbetaler eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder, vruchtgebruiker of huurder is:*

1- uitgaven voor de vervanging of het onderhoud van oude verwarmingsketels;

- 2- uitgaven voor de installatie van een waterverwarmingssysteem door middel van zonne-energie;
- 3- uitgaven voor de installatie van fotovoltaïsche panelen om zonne-energie in elektrische energie om te zetten;
- 3bis- uitgaven voor de installatie van andere toestellen om geothermische energie te produceren;
- 4- uitgaven voor de installatie van dubbele beglazing;
- 5- uitgaven voor dakisolatie;
- 6- uitgaven voor de installatie van de regeling van een centraleverwarmingssysteem door middel van thermostatische kranen of een kamerthermostaat met een klok;
- 7- uitgaven voor een energieaudit van de woning."

2° "De belastingvermindering is gelijk aan 40% van de werkelijk gedane uitgaven (...)."

Voor de uitgaven gedaan in 2006 bedraagt het maximumplafond 1.280 euro. De belastingvermindering geldt zowel voor nieuwbouw of bij de aankoop van nieuwe woningen als voor volledige of gedeeltelijke renovaties. De recente wetgeving heeft de domeinen die in aanmerking komen en het bedrag van de korting aanzienlijk uitgebreid in vergelijking met de voorgaande jaren.

De belastingvermindering is slechts van toepassing op woningen of delen van een gebouw die zijn bewoond, en niet op delen die voor beroepsdoeleinden worden gebruikt. Zij kunnen bovendien worden gespreid over werkzaamheden in verscheidene gebouwen (voor een eigenaar van verscheidene gebouwen, bijvoorbeeld), maar voor ten hoogste het wettelijk bepaalde plafond.

De uitgaven en de werkzaamheden dienen aan een reeks criteria te beantwoorden, die het voorwerp uitmaken van een bijlage bij de wet. Een belangrijke eis is bijvoorbeeld dat de installatie van de materialen (en eventueel hun aankoop) dient te gebeuren door een geregistreerd aannemer.

In de mate waarin deze steun de vorm aanneemt van een belastingvermindering, kunnen er alleen de mensen van genieten die belastingen betalen. Degenen die niet belast worden, ontvangen voor het ogenblik ook geen overeenstemmende steun. Degenen die weinig belastingen betalen, ontvangen de korting slechts ten belope van de belastingen die ze betalen. Het saldo mag het volgende jaar niet worden afgetrokken. Toch bepaalt het Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling (FPDO) in alinea 32306 dat men "eveneens het middel zou moeten vinden voor financiële steun aan particulieren die geen fiscale aangifte indienen of die geen belastingen betalen (wegens onvoldoende inkomsten), zodat ook zij deze investeringen zouden kunnen doen". Op dit ogenblik is hiervoor nog geen concrete maatregel genomen, maar een wet in die zin werd op 27 december 2005 goedgekeurd.

Fonds ter reductie van de globale energiekost²⁶

De programmawet van 27 december 2005 richt een fonds op voor de reductie van de globale energiekost dat "tot doel heeft om tussenbeide te komen in (1) de financiering van structurele maatregelen, in overleg met de gewesten, om de verlaging van de globale energiekost in

²⁶ Zie in dit verband <http://www.financite.be/ma-documentation/ma-documentation-accueil/creation-d-un-nouveau-fonds-destine-a-faciliter-l-fr.html>

privéwoningen voor kansengroepen te bevorderen, zoals bepaald in een door de Ministerraad besproken besluit, en (2) in de toekenning van goedkope leningen ten gunste van structurele maatregelen ter bevordering van de reductie van de globale energiekost in privéwoningen". (Art. 29). Het Fonds zal een obligatielening uitgeven van 100 miljoen euro met een looptijd van 5 jaar.

Volgens de toelichting bij de wet "zal de oprichting van dit Fonds het openbaar economisch initiatief steunen in een sector waarin de doelgroepen niet altijd de weg vinden naar investeringen en financieringsmethodes die in economische termen de meest efficiënte zijn".

De ministerraad van 31 maart 2006 heeft een ontwerp van koninklijk besluit goedgekeurd betreffende de omschrijving van de kansengroepen in het kader van het Fonds voor de reductie van de globale energiekost. Na overleg met de gewesten, zijn de kansengroepen omschreven als:

- *“de personen die aan de voorwaarden voldoen om een verhoogde tegemoetkoming te genieten in het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkering.*
- *de andere personen die als jaarlijks bruto gezinsinkomen niet meer hebben dan 11.763,02 euro verhoogd met 2177,65 euro per persoon ten laste.*
- *de personen die beroep doen op schuldbemiddeling en die hun verwarmingsfactuur niet kunnen betalen.*
- *de personen die het OCMW sociaal of budgettair begeleidt, wegens betalingsmoeilijkheden, meer bepaald voor de rekeningen voor gas en elektriciteit.”²⁷*

Het ontwerp van Koninklijk Besluit is, voor advies, overgemaakt aan de Raad van Staten.

De werkmethode van het fonds en de beoogde structurele maatregelen werden niet bepaald. Dat zal gebeuren met de hulp van de gewesten. De auditinstrumenten zullen meer bepaald dienen om na te gaan welke structurele maatregelen tot een efficiënte reductie van de globale energiekost voor gezinnen met de meest bescheiden inkomens kunnen leiden.

De wet is nog niet concreet uitgewerkt. Het valt nog af te wachten welke richting ze precies zal uitgaan, maar ze weerspiegelt in elk geval de bewustwording bij de federale overheid van de moeilijkheden die gezinnen in een kwetsbare situatie ondervinden om aan rationeel energiegebruik te doen.

De derde-investeerder

"Gelet op de belangrijke financiële middelen die nodig zijn voor investeringen in de energie-efficiëntie van gebouwen, heeft de Ministerraad van 13 januari 2004 beslist dat, met het oog op de verdere ontwikkeling en aanmoediging van het systeem van derde-investeerder, de Federale Investeringsmaatschappij een naamloze vennootschap van publiekrechtelijke zal oprichten. Het maatschappelijk doel van deze naamloze vennootschap bestaat in het bevorderen en uitwerken van milieu-efficiëntie in de Belgische economie, meer bepaald door een geïntegreerd geheel van diensten aan te bieden voor de implementatie van een efficiënt en rationeel energiegebruik en grondstoffengebruik in de openbare en de privésector." (FPDO 32308)

²⁷<http://www.belgium.be/eportal/application?languageRedirected=yes&docId=42028&pageid=contentPage&languageParameter=fr>

Deze naamloze vennootschap voert sinds 2005 werkzaamheden uit in gebouwen van de federale staat, maar zou, volgens alinea 32309 van het FPDO, vanaf 2007 kunnen worden uitgebreid tot particuliere woningen.

Met dit systeem zou men zonder geld uit te geven kunnen investeren in werkzaamheden om energie te besparen: de derde-investeerder neemt een audit van het gebouw voor zijn rekening, alsook de technische en financiële verantwoordelijkheid voor de uit te voeren werkzaamheden. Hij ontvangt vervolgens als vergoeding gedurende een bepaalde periode het verschil tussen de energiefactuur vóór de werkzaamheden en erna. Het principe van de derde-investeerder is niet nieuw. Sommige privébedrijven stellen het voor, meer bepaald ten aanzien van particulieren. Het is echter nog niet ruim verspreid.

2) Op gewestelijk niveau

2.a) De premies

De drie gewesten bieden premies voor bepaalde investeringen die energiebesparingen opleveren. In Waalse Gewest en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de premies beheerd door het Gewest. In het Vlaamse Gewest geven de netbeheerders die onderworpen zijn aan de openbardienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energiegebruik (REG), de premies. Elke netbeheerder voorziet dus in verschillende premies. Netbeheerders zijn verplicht om specifieke acties voor beschermde klanten te ondernemen. Zo bieden sommige netbeheerders de beschermde klanten een gratis energie-audit aan. Andere netbeheerders verhogen ten aanzien van de beschermde klanten de premies met 20 %. We willen eraan herinneren dat de klant zijn netbeheerder niet kan kiezen omdat dit afhankelijk is van de locatie van de aansluiting.

In de verschillende gevallen zijn de premies cumuleerbaar met de belastingverminderingen. Maar de voorwaarden of criteria om de steun te verkrijgen verschillen afhankelijk van het gewest, de BDN en het overheidsniveau. In alle gevallen dient het gezin een dossier in te dienen nadat de werkzaamheden zijn uitgevoerd.

In het Waalse Gewest wordt voor 18 verschillende premies een budget van meer dan 6 miljoen euro toegekend voor 2006. In Brussel bedraagt het budget 1.700.000 euro voor 9 premies. In het Vlaamse Gewest kan elke BDN beslissen over het bedrag van de premies. In het algemeen zijn de premies bestemd voor isolatie en ventilatie, verwarmingsinstallaties en thermostatische regelingen, waterverwarmers, energie-efficiënte huishoudelijke toestellen en ten slotte de energieaudits. De premies vergoeden tot 75% van het totale investeringsbedrag.

Behalve de premies die aan elke burger worden toegekend die erom verzoekt, volgens de voorziene criteria en binnen de beperkingen van de beschikbare fondsen, lijkt alleen het Waalse Gewest in zijn wetgeving reeds maatregelen ten gunste van een bestaansonzeker publiek te hebben opgenomen met het oog op een beter REG.

2.b) In het Waalse Gewest

De operatie MEBAR: subsidies voor energiebesparende werkzaamheden

Het Waalse Gewest kent subsidies toe aan gezinnen met een bescheiden inkomen om ze te helpen werkzaamheden uit te voeren waarmee ze rationeel energie kunnen gebruiken. In tegenstelling tot de premies dient de persoon die van de subsidies wenst te genieten een verzoek in vóór de werkzaamheden beginnen. Hij doet dat bij het OCMW dat het dossier doorstuurt naar de energieadministratie van het Waalse Gewest. Deze controleert of de persoon voldoet aan de criteria om steun te ontvangen. Vóór de subsidies worden toegekend, bezoekt een medewerker van een energieloket²⁸ de woning en brengt deze een advies uit over de werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor rationeel energiegebruik. Op die basis plaatst de administratie een bestelling om de werkzaamheden uit te voeren, op haar kosten, ten belope van het maximumbedrag van de subsidie. Liggen de totale kosten hoger, dan is dit ten laste van de aanvrager. Het energieloket controleert of de werkzaamheden goed worden uitgevoerd. Deze maatregel wordt ingesteld door het besluit van de Waalse regering van 23 december 1998 met betrekking tot de toekenning van subsidies aan gezinnen met een bescheiden inkomen voor een rationeel en efficiënt energiegebruik.

"Komt in aanmerking voor de subsidie, het gezin waarvan de middelen niet hoger liggen dan de som van de bedragen van het bestaansminimum van al zijn leden, vermeerderd met twintig percent." (BWR. 23/12/1998 – Art. 3)

"Het maximumbedrag van de subsidie wordt bepaald op 1.365 euro, incl. btw per gezin." (BWR. 23/12/1998 – Art. 5, gewijzigd door BWR. 25/04/2002 – Art. 1)

Tussen twee opeenvolgende subsidieaanvragen dient een periode van vijf jaar te liggen. Deze aanvragen moeten betrekking hebben op verschillende investeringen.

Een huurder kan een aanvraag indienen als hij de toestemming van de eigenaar heeft. Deze dient als tegenprestatie *"gedurende dertig maanden vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de oplevering van de werkzaamheden af te zien van elke verhoging van het huurgeld die zou kunnen worden gerechtvaardigd door de aangebrachte verbeteringen, in het kader van het huurcontract afgesloten met de aanvrager of bij het afsluiten van een nieuw huurcontract met een andere huurder."* (BWR. 23/12/1998 – Art. 6)

De subsidie wordt toegekend voor een hele reeks werkzaamheden die in de bijlage van het besluit worden opgesomd: werkzaamheden om ramen, vensters, deuren te herstellen of te vervangen; isolatie van de zolder, het dak, de muren, het plafond, maar ook van de warmwater- en brandstofleidingen; herstelling, verbetering, levering en installatie van verwarmingstoestellen; controle en verbetering of levering en installatie van een waterverwarmer, ... Deze werkzaamheden worden echter niet beperkt door een lijst. De subsidies zijn beschikbaar voor alle werkzaamheden die de consultant van het energieloket noodzakelijk vindt.

²⁸ Het energieloket is een informatiedienst betreffende energie (wettelijke mogelijkheden, adviezen, ...) ten behoeve van particulieren die door het Waalse Gewest is opgericht. Er zijn er op dit ogenblik 12, verspreid over het Waalse grondgebied.

Sociale begeleiding op energiegebied

Tot de mechanismen van sociale begeleiding op energiegebied, zoals hierboven voorgesteld, kunnen ook maatregelen van prefinanciering van de investeringssteun (voor energiebesparingen) horen, in de vorm van een goedkope lening. Met deze hulp moeten ook de mensen met een laag inkomen toegang tot de premies kunnen krijgen. Deze worden immers toegekend na betaling van de werkzaamheden en niet vooraf om ze te laten uitvoeren.

2.c) In het Vlaamse Gewest en in Brussel

In Brussel en in Vlaanderen wordt over deze kwestie gesproken, maar er zijn nog echte beslissingen genomen. Evelyne Huytebroeck, Brussels minister van milieu en energie, heeft voor de komende maanden een reeks maatregelen aangekondigd. *"Voor degenen die niet over voldoende eigen middelen beschikken om te investeren, bereiden Evelyne Huytebroeck en haar administratie formules van alternatieve financiering voor, van het type derde-investeerder, micro-derde-investeerder, sociaal energiekrediet, leasing van efficiënte toestellen, enz. Deze nieuw formules worden de komende maanden voorgesteld"*, staat op haar site te lezen²⁹.

In het Vlaamse Gewest heeft het parlement op 21 april 2004 een resolutie aangenomen betreffende energiebesparende maatregelen voor huishoudens met een laag inkomen. Met deze resolutie vraagt het Vlaams Parlement aan de regering om de netbeheerders te verplichten om (1) gratis informatiesessies te organiseren, specifiek gericht naar beschermde klanten met betrekking tot de energiebesparingsmaatregelen en de tarieven van de leveranciers, (2) gratis energie-audits te organiseren voor beschermde klanten, op hun vraag of die van het OCMW. De openbaredienstverplichtingen worden momenteel geëvalueerd en in het kader van deze evaluatie zal bekeken worden in hoeverre bijkomende verplichtingen aan de netbeheerders kunnen opgelegd worden. Recenter, op 15 februari 2006, heeft het Vlaamse parlement een motie van aanbeveling aangenomen met betrekking tot energiearmoede waarin het aan de regering vraagt een energie-audit te organiseren in de bestaande sociale woningen en de meest efficiënte energiebesparende maatregelen te nemen, zoals het plaatsen van hoogrendementsbeglazing³⁰, het aanleggen van dakisolatie, ... ; een verdeling van de kosten van de investeringen voor betere energieprestaties tussen huurder en eigenaar; het inzetten van het derdebetalerssysteem en renteloze leningen; het zo vlug mogelijk doen ingaan van energieprestatiecertificaten voor alle woningen (inclusief sociale woningen), ...

Hoewel tot nu toe over het algemeen weinig sociale milieumaatregelen werden goedgekeurd, lijkt deze kwestie de verschillende gewesten toch bezig te houden. Het landschap van de sociale milieumaatregelen lijkt volop in beweging.

²⁹ www.evelyne.huytebroeck.be

³⁰ De hoogrendementsbeglazing is een superisolerende dubbele beglazing die de koude buitenhoudt en het grootste gedeelte van de kamertemperatuur naar binnen weerkaatst. Zie de nota van de Federatie van de glasindustrie over dit type beglazing: http://www.vgi-fiv.be/fiv_files/document/technique/NoteFIV08F-def.pdf